

SCHIȚĂ PENTRU O ISTORIE A CRITICII ROMÂNEȘTI

Spiritul critic românesc a împlinit o sută patruzeci de ani de existență.

Primele lui afirmații, lingvistico-culturale cu Heliade Rădulescu și progresist-sociale cu Dinieș Gulescu, au avut în vedere crearea unor condiții proprii de cultură și civilizație modernă. Gustul public, stîrnit și educat de traducerea capodoperelor literare europene, fie clasice, fie romantice, a fost preocuparea de căpetenie a lui Heliade și Asachi ca premisă necesară literaturii naționale. În ciuda culturalismului ei uneori destul de confuz, această inițiativă a reprezentat mișcarea dintii a spiritului nostru critic.

Dar generația lor european-culturală, după atingerea scopului propus, făcu loc acelor bărbați care, ajunși la conștiința literar-creatoare, după valul cotoptor al traducerilor și al imitațiilor străine, își cerură mai întii lor înșile o literatură originală. Ei își îndemnară astfel compatrioții să descopere sedimentul adînc al motivelor de inspirație, ce așteptau să fie extrase din istoria națională, din folclorul și din tot ceea ce le constituia identitatea particulară a etnicității lor. Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, C. Negruzzi și Alecu Russo, primii doi participînd de asemenea direct la întemeierea României moderne, dar toți patru susținîndu-și cu scrieri proprii idealul literar comun, au dat așadar spiritului critic și deopotrivă literaturii noastre orientarea specific națională, consecință bine cunoscută a romanticismului. Animatori și, în măsuri personale, autori ai unor evenimente istorice, cum au fost Revoluția de la 1848 și Unirea de la 1859, acești mari bărbați își împliniră nu numai misiunea, pe care și-o asumaseră, dar hotărîră dialectic și progresul decisiv al criticii noastre literare. Căci, împotriva direcției lor fecunde, din care nu lipsea ideea de valoare estetică, numeroși scriitori, mîrgîindu-se să fie specifici în materia operelor, fără a se îngrijii de valoarea artistică, se înmulțiră peste orice măsură, copleșind spațiul spiritual de epocă.

Atunci, în această confuzie generalizată, Titu Maiorescu, tînar profesor instruit metodic în școlile europene, se înalță de la studii strălucite și așterne temelii estetice ale criticii românești. Prin gust artistic și vocație teoretică, el este Boiteau sau Lessing al literaturii noastre. Imbibat de cultura occidentală și mai cu seamă de atmosfera idealismului filozofic german, nu însă fără a-și fi însușit mai întii, în gândire ca și în expresie, claritatea latino-franceză, Maiorescu formulează câteva principii de estetică generală și, la așoptul lor, curăță spațiul supraîncălzit de opere sentimentale retorice, iar apoi, într-o măsură rară, căreia i s-ar putea zice pe drept cuvînt șansă a unei biografii de critic (dacă i-ar fi lipsit puterea de discernere a valorilor) el descoperă și asistă activ formarea primilor mari clasici ai literaturii noastre: Mihail Eminescu, Ion Creangă și I. L. Caragiale. Spirit dogmatic mai mult din nevoi oportune, criticul își va supune singur dogmatismul estetic gustului său infallibil și, înmădiindu-și dogmele provizorii după realitatea operelor, ce avea să mai apară, fie și pîrînd a-și uita rigoarea inițială, va consacra cu o autoritate fără pereche pînă azi toate valorile literaturii române de pînă spre 1910, exceptînd pe Macedonski.

Al doilea critic important de la sfîrșitul secolului trecut, opus prin formație marxistă orientării filozofice a lui Maiorescu, deși el însuși ideolog saturat de sociologism, este C. Dobrogeanu-Gherea. El introduce în judecata literară criteriul „lupte de clasă” și, consecutiv, ideea de binefacere socială; după cum s-a recunoscut însă mai tîrziu, fapt exemplar, Gherea instituie la noi critica de analiză. Studiile sociologice marxiste asupra scriitorilor timpului sint primele cercetări mai adîncite ale meșteșugului scriitoricesc și, ca analist, Gherea va fi urmat chiar de cei care în viitor se vor depărta de ideologia lui sau o vor ignora. Și totuși, după consolidarea criticii de analiză, nici doctrina socială a criticului nu va rămîne neînsumată de generațiile secolului al douăzecilea.

Vladimir STREINU

(Continuare în pagina 7)

DRAGOȘ VICOL: CAMERA 210

— pag. 4-5 —

ÎN NUMĂRUL VIITOR: TITU MAIORESCU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

gazeta

● ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA ●

literară

Anul XIV Nr. 24 (763) ● Joi 15 iunie 1967

8 pagini: 1 leu

JUAN MARINELLO

breviar

Am primit deundă vizita, la Biblioteca Academiei R. S. România, a unui ilustru flu al Cubei: poetul și eseistul Juan Marinello, întovărășit de soția d-sa, Maria Josefa Vidaureta. Ca poet, în tinerețe, de avangardă, s-a făcut cunoscut tuturor iubitorilor de limbă spaniolă cu volumul *Liberación* (1927). Șel de școală, în periodicul *Revista de Avance*, a călăuzit generațiile tinere prin articole de direcție și eseuri strălucite în numeroase volume. Profesor la Universitatea din Mexic și la Școala Normală din Havana, Marinello a militat politicește pe poziții înaintate, a condus partidul socialist-popular și a candidat la președinția republicii (1948). Nimic din învia, modestă și rezervată, a oaspetelui nostru, în prezent ambasadorul țării sale pe lângă UNESCO și președinte al secției PEN-clubului cuban, nu trădează dinamismul personalității, dominantă la tribuna întrunirilor publice și în parlament. Al spune că singura pasiune, absorbantă și exclusivă, este cea literară, cu deosebire închinată poeziei.

Avem înaintea noastră, pe o masă într-adevăr rotundă, câteva din cărțile ultime ale criteșului vieții publice și culturale cubane: *Ensayos martianos* (1961), *Meditacion americana* (1963), *Contemporaneos* (1964). Îi spunem că la noi, figura lui Federico Garcia Lorca este unanim iubită și admirată, — aș spune venerată, dacă aureola mucenicului n-ar fi disputată de eterna tinerețe a mesajului său. Alina îl este de ajuns ca să se însușească la amintirea aceia care l-a fost bun prieten, care l-a vizitat în Cuba și l-a lăsat ca mătură de trație literară și ideologică un rînd de poezii autobiografice, proaspăt compuse. A scris despre Federico, — cum își semna intim dedicațiile către dînsul, — un substanțial eseu, postum clasicismul poetului, care „a absorbit și a preschimbă tradiția culturală majoră a poporului său”. Deși, cum spune: „nu este indispensabilă cunoașterea personală pentru a ține o judecată sigură despre

un scriitor excepțional”. Marinello relevă câteva din nedumeririle sale. Astiei, Lorca elimina necruțitor fragmente întregi din poemele lui, și nu toldeaua mulțimea primului concept era îndreptățită. Îi mai plăcea să-și presare textul cu aluzii confesionale care îl incurcă adeseori pe exegeți. Deschizădă cartea *Contemporaneos* la pagina în care este reprodusă integral Poema duble del lago Edem, Marinello se arată ca și noi nelămurit asupra epitetului duble. Conceptul în timpul polemicii islate de abatele Bremond, poema atacă polemic problema: „Poesia pura. Poesia impura / Vana piruetada...” În concluzie, poezia este în sine destul de obscură structural, ea să mai intervină și intenția expresă a poetului de a se face cîlt mai neînțeleși. Federico Garcia Lorca, poet al libertății și al vieții nestăvilite, nu era un ermetic, dar nici un liric al transparențelor totale. O cută de tristețe îi rămăsese întipărită din copilărie. De aceea, își creiona autopoitrutul, cu comentariul că nu poate fi vesel. Să îi fost și prezentimentul sîrșitului său tragic? Ori cum ar fi, o fotografie colectivă, la o expoziție de pictură, ni-l arată pe cei doi mari prieteni, oacheși, în haine albe și cu un larg suris tinereș.

Filologul ne lămurește asupra diferențelor dintre limba spaniolă și cea portugheză, mai nevertebrată și ne atrage atenția asupra influenței maure, resimțită, printre altele, în interjecția eja!ă (pronunțată ehală), cu ajutorul lui Allah sau: deie Domnul! Apoi vorbește cu căldură despre marile înăpăstări ale socialismului în țara noastră și despre frumusețile naturale pe care le descoperă la tot pasul. Ne despărțim călduros, după o vizită la cabinetul de stampe, care-i reține peste orarul prevăzuit, contemplînd îndelung gravuri din plastica noastră populară. Cuvintele de despărțire nu pot fi decît: la revedere. Adăugăm, într-un glas: eja!ă!

GH. ANGHED

CAP DE BARRAT

Șerban CIOCULESCU

TREBUIE

Realizează-te deplin.

Posteritatea-i buna amintire

Ce-o lași în lume după tine.

E-o nouă viațuire și-o reîntinerire.

Fă, omule, în viață numai bine.

Și semenului, dacă-ți cată rău,

Dă-i binele în schimb și bunul gîndul tău.

Tudor ARGHEZI

Iunie 1967

NON OMNIS MORIAR

vestirile altora, fără ca gîndul să zboare spre nobila, inteligentă, strălucitoare prezentă a mării poete dispărute.

Dacă pentru făptura astăzi stînsă sintem siliți de astăzi înainte să folosim cu mîhnire necruțătorul cuvînt a fost, pentru scrisul său vom folosi, fără îndoială, întoldeana, nu-mai cuvîntul este și va fi.

Cu discreție și modestie marea dispărută a dus pînă la capăt o operă alcătuită din irepetabile frăgezimi, din dragoste de neam, din dragoste pentru trecutul, prezentul și viitorul acestui pămînt, o operă ce va fi mereu solicitată de mii și mii de cititori.

În aceste zile cînd firea își desfășoară grația splendoare a tuturor prospectimilor și colorilor, s-a stîns una dintre florile cele mai nobile și mai delicate ale poeziei și pămîntului românesc. Aici, la lași, unde în primii ani ai veacului nostru a fost intruchipată revista „Viața Românească”, cămin de înfrățire intelectuală și sufletească a unor oameni deosebiți, luminați parcă de o nevăzută flăcărie lăuntrică, — aici unde generații după generații venim din toate unghiurile sfîntului pămînt românesc spre a ne simți și mai aproape de astrul eminescian, aici unde la masa umbrelor se strîng proeminente figuri ale literaturii românești, aici a trăit și a fructificat o viață, cu zburcuc și însemnări măritușite, Otilia Cazimir.

Nu putem evoca atmosfera cercului „Vieții Românești”, cunoscută nouă celor mai tineri numai din memorii sau din po-

Într-unul din ultimele articole publicate de către Otilia Cazimir în *Gazeta literară*, se scria: „Partidul ne-a dat de mult siguranța că vorbele noastre nu rămîn vorbe, că viața noastră se integrează în VIAȚA cea mare a Țării și că nu mai sintem singuri ci între prieteni și țovarăși. Darul cel mai de preț pe care l-am primit, a fost conștiința demnității noastre de oameni. Calitatea de scriitor a încetat a mai fi o simplă etichetă — ceva ca o floare la butonieră... Scrișul nu mai este o fantazie de om care nu are ce face, sau o ocupație parazită pe lângă una lucrativă, ci un meșteșug cîștit, pe care-l înveți ca pe oricare altul și din care nu a rușine să trăiești, ca din oricare altul. Dimpotrivă”.

„În plus, — continuă în același articol — conștient fiind

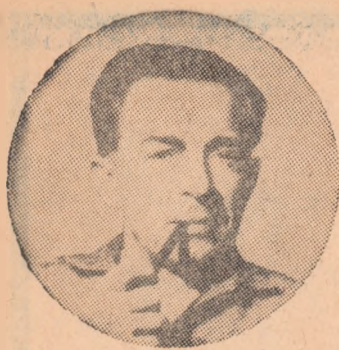
Tiberiu UTAN

(Continuare în pagina 2)

LAUDĂ LIMBII ROMÂNE

Viu și cald cînd copil eram m-a acoperit primul cuvînt cum a fost acoperită o sămînjă de pămînt. Gura mi s-a rotunjit începînd să spun cuvînte în limba românească încet, nespun de încet, din cuvîntul care se ridică să mă crească, fără odihnă deasupra mea de la strămoșii strălucitori totem fascinant ochii fiarelor care se tem. Tu ești sentimentele, patime pentru adevăr, legile și miracolul sferelor de măr, semnul tuturor de recunoaștere, te iubesc de la primul strigăt pe care l-am spus la naștere.

Gabriela MELINESCU

VLAICU BÂRNA Ceas de umbră

Verhela lui Vlaicu Bârna se conjugă, în majoritatea copleșitoare a cazurilor, la indicativul trecut sau la optativ, accentuând aerul nostalgic și elegiac al acestor poezii, remarcant, în urmă cu peste treizeci de ani, de Pompiliu Constantinescu. Contemplarea trecutului, a absențelor din jur, tristețea amintirilor sau așteptărilor, cortegiul dorințelor neimplinite — acestea dau tonul marcat al volumului. (Există în „Ceas de umbră” și poezii senine, stonice, unele de o factură agitată, dar de lipsese timbrul distinctiv) Dialogul cu amintirile se petrece frecvent, aproape obsesiv: un ciclu întreg din volum stă sub semnul tensiunii crude a memoriei. Orice tentativă de decuplare a textului de prezent este sancționată.

Simbolul conectării inseparabile a timpurilor ar fi „oceanul amintirilor” purtat la sold, rezervor de reprezentări vechi, „vas plin de lucruri”, pe care „la-n zău” așezăm de-a doua oră, dar care s-a întors de fiecare dată neînțeles și viu, umbră credincioasă a conștiinței. Din perspectiva acestei conștiințe frământate de datorii și responsabilități civice, evocarea tablourilor sumbre (cu „aspre chipuri de călăi și de bufoni venali”, cu flori „strivite sub boacăni fersicali”, cu „nebulina nechezând pe stria”, cu „vitei scaramite-n crământuri”, cu „dulci zăcăni” și „cîndu-si aburul din gura doșite”) constituie un criteriu al (sutei) militante. Acest prim capitol al cărții dezvăluie una din articulațiile ei cele mai solide.

Cînd poezii își confruntă experiențele intime, panta emoțională e înclinată de asemenea înspre trecut. Tăburele se află undeva, în urmă, acolo sînt și vîrșele ferice, ale căror umbre sînt din timp „cu pas răzbinător și pis-zis”. Prezentul e o inutilă opoziție a vîrșelor revolute. Sentimentul acestor ireparabile pierderi produce versuri de o caldă diușie. Elegia lui Vlaicu Bârna este calmă, domoală, ușor prețioasă, nostalgia sînt imponderabile, nu lasă urme prea adînci, nu se întimplă prăbușiri lăuntrice și nici

Note de Lectură

mătăni mai răscolitoare decît, de pildă, convertirea clipelor în ore, ca în această strofă caracteristică: „Ai plecat. Un tîm pierdut e / Tot ce-a fost vîpăie, hor, / Și de-ataci, strivite, mute, / Ceasuri, clipela lui par.” Poetul nu se lamentază și nu se așază la vederea pînărilor pe care le-a lăsat timpul în trecerea sa. Se miră. Cu perplexitatea candorei în fața miracolului existențial intraductibil: „Tante vechi urme / Scrie-n piatră și ius / Le cant, zadarnic le cant, / Sub mușchiul crescut, / Zada, desisul de jnepeni, / Piscul în zori, / Insoțit, / Rîmas-n strălucire, / Aproape / În pulzuri de mîi, / Ah, voi locuri stinghere / Mîni împietrit în tăceri / Și negură, voi sinteți care / Prietenii veșeli, conviți de ieri? / Poezia pe care am citat-o în întregime, „Nedumerire”, exprimă poate cel mai bine sensul relațiilor lirice ale poetului, fundamental seninare, fără ecouri în adîncime, fără explozii subterane.

De altfel poetul continuă să exceleze în pastelul, în panorame naturiste, dispunând de un bogat repertoriu plastic. E un descriitor prin structură. Contactele „metafizice” se stabilesc mai greu, sau de loc. Poezia planază deasupra existentei, o contemplă de la o relativă distanță, nu se așază în ea. Sensibilitatea lui Vlaicu Bârna sa manifestă în culoare și ritm exterior, nu accede la esențe, Teoretic, nu poate fi un defect, ci un mod — ca altele — de sensibilizare poetică a realității, uneri cu rezultate notabile („Bilet”, „Vîntoarea”, „Tracere”, „Dobroge, Dobroge” etc.). Dar parcurgerea vizuală și tactilă a universului devine la un moment dat tautilogică: repetă și se repetă. Sub acest raport, o parte din poezia lui Vlaicu Bârna este amenințată de autocopiere. Un alt pericol îl constituie înflăcăta de sensibilitate poetică și, într-o măsură mai mică decît în volumele anterioare, aventura lexicală („ale inimii balafra viducate”, „agari suprapoziții” etc.). E oarecum surprinzător să semnalăm „primăjii” unui poet cu o activitate îndelungată și cu numeroase volume în palmare, dar socotim că orice creație este deschisă înnoirii și autodevansării, chiar dacă o trecut de mult pragul maturității.

Dumitru SOLOMON

KÁNYÁDI SÁNDOR Relaxare*)

Continuând tradițiile literii maghiare din România între cele două războaie mondiale s-a ridicat o generație care și-a cucerit locul în Istoria literaturii; ne găsim la Dáida Jenő, Aprily Lajos, Bartalis János, Horváth Imre, Szemlér Ferenc — și, dintre poezii formate de revista Korunk a lui Gaál Gábor — mai cu seamă la Salamon Ernő, nume ce nu îi sînt neobservate nici cititorului român. În ultimii zece-cincisprezece ani însă, s-a maturizat o generație care se manifestă din ce în ce mai activ. Din ea fac parte (pe lîngă Laszlóffy Aladár, Székely János, Szilágyi Domokos, Palocsay Zsigmond și alții) Kányádi Sándor și Paskándi Géza.

Pentru o mai limpede conturare a corelațiilor și paralelismelor, vom menționa că sub titlul *Az ész halála* (Moartea căpriei) Kányádi a tălmăcit în limba maghiară un bogat mănunchi de culegeri din lirica lui Lahsi. Pe de altă parte, traduce convingător poezii unor poezii tineri, cum ar fi Marin Sorescu sau Ion Alexandru. Explicația este foarte simplă: universul poetic propriu nu e străin de al poezilor tălmăciți. (De altfel, tot de numele lui Kányádi se leagă și câteva traduceri din Argezi, deosebit de frumoase).

Evoluția poetică a lui Kányádi este cât se poate de caracteristică: el a adus, din satul natal secuciesc, dragostea pentru poezia populară și pentru Petőfi, nepunîndu-se emancipa de sub influența lor. Personalitatea sa artistică nu s-a deslășurat

exploziv, însă poetul a trăit tot mai profund și mai intens noua sa situație de intelectual.

Sinteza noii atitudini poetice a lui Kányádi rezultă, cu plenitudine, tocmai din poezia al cărei titlu îl poartă și volumul: poetul caută un echilibru sub „stera soarelui de aluminiu, blînd ca luna”; cît despre atmosfera de idilă, generatoare de atîta calm în poeziile sale de odinioară, poetul știe că aceasta nu mai e cu putință; chiar în relaxare, omul este antrenat de înguzitoarele viziuni ale trecutului. Asemeni lui Petőfi, primul său maestru, poetul rămîne credincios pastelui, dar — respectînd regulile seculare ale genului — poeziile acestea prezintă totuși un ciudat proces de metamorfozare: holta cerului e „ca un oraș evacuat în priș, unde fugarii descumpăniți uitați lumii le aprinse”; „cazute într-o rîmă, cele două Urse par tranvaie deraiate”; „morii au invadat cerul, declarînd starea de asediu” (*Azon az este — In seara aceea*); „Apar că plouă cu sîrmă ghimpată din norii de-nunerie, din somnul lor de lagăr” — spune poetul în *Majusi kétségbeesés* (Disperare de mai) Aici, imagiile din natură nu mai pot fi dissociate de preocupările omului și, firește, nici de fericirea sau nefericirea individului (în condițiile sociale respective). De altfel tocmai în această reducere la esențial, în această renunțare la ornamentul inutil, constă una din valorile proprii poeziei lui Kányádi Sándor.

*) Kikacsolódás

KANTOR Lajos

Fig. C
Fig. D
PRACTICE SOLIDE
SCAUNE PLIANTE LITORAL
Pentru grădini, terase și balcoane, la munte sau la mare, folosiți scaunele pliante LITORAL, realizate de Întreprinderile MINISTERULUI ECONOMIEI FORESTIERE.
Se livrează în două variante: tipul C — natur lei 90 — băiuit lei 93; tipul D — natur lei 95 — băiuit lei 97.

VIRGIL ARDELEANU Însemnări despre proză

A discuta pe marginea unui volum de cronici este întotdeauna riscant pentru cel puțin două motive: în primul rînd, pentru că supui unei judecări dintr-o perspectivă mai calmă, și deci mai lucidă, o judecată care poartă în mod necesar amprenta momentului, a tensiunii. Apoi, pentru că inevitabil obiectul cercetării este nu altă operă criticului, ci interpretarea pe care acesta o dă unei opere literare oarecare. Cu alte cuvinte se confruntă două interpretări, cu justificări — posibil — la fel de îndreptățite. Se întîmplă însă ca, adunate în volum, cronicile elaborate la intervale și în împrejurări diferite să releve o personalitate suficient de conaturată pentru a putea explica parca prin întreg, particularul prin general; și atunci cronica, dincolo de sancționarea sau infirmarea judecării de valoare enunțate, dobîndește și valori stabile, de afirmare. Este, în general, cazul volumului lui Virgil Ardeleanu, fervent „amator de proză” și inteligent comentator al ei.

Înșură preocuparea constantă pentru proza contemporană este de natură să furnizeze criticului o perspectivă mai amplă și permise pentru conturarea unei imagini mai generale a evoluției sale. Ele nu sînt, din păcate, valorificate integral în preambulul ex-

Consemnări

pliviat al volumului. O schiță a prozei contemporane românești, care rămîne un just și folositor inventar, văduvit însă de consecințele teoretice. Este, de altfel, o repulsiu constantă a autorului pentru stilul „științific”, care se face simțită și în construcția nedeliberată, impulsivă a articolelor sale. Căci criticul, al cărui registru stilistic este destul de întins, nu accepta nici măcar cadre proprii prestabilite și-și construiește fiecare cronică după logica ei interioară, conformă în primul rînd cu ideea amărîită. Virgil Ardeleanu urmărește întotdeauna să demonstreze ceva, să convingă de „ceva, susținînd întotdeauna o opinie, argumentînd-o cu pasiunea celui care crede în ideile sale.

Apare evident din această eulgerie interesul constant al criticului pentru lumea spirituală, pentru psihologia erilor promovate de literatura contemporană, adică pentru unul din domeniile de manifestare intensă a noului. Marea majoritate a cărților discutate propun de altfel cititorului o largă galerie de personaje de dimensiuni neobișnuite, cu probleme specifice epocii noastre complexe, operele selectate de critic fiind dintre cele care cer cu necesitate o altitudine, cărți fundamentale ale prozei contemporane în care se verifică acuitatea metodei sale psihologice. Alături de glozele pe marginea unor cărți ce vor rămîne, de la Calinescu la D. R. Popescu, criticul se oprește la câteva volume

semnificative pentru unele tare generale ale prozei noastre dintr-o anumită etapă. Discuția lor nu vizează atît cartea în sine, cît defectul, artificialul descoperit, ca manifestare a unei erori de concepție. De aici și impresia de detașare, de obiectivitate care se degajă, deși Virgil Ardeleanu are un temperament polemic, o vervă incisivă care se dezvăluie pe alocuri — de pildă în începutul cronicii la *O plimbare cu barca*, în stilul figurinelor lovineșiene.

Proba esențială este aceea a verității arii opere (cadre, personaje, atmosferă) prin propriile sale coordonate. De aici, fragmente ale cronicilor lui V. Ardeleanu pot sugera uneori un impresionism care nu înscamnă de fapt decît o supuneră temporară la convenția acceptată: criticul reia și sintetizează ideea sau acțiunea într-un limbaj pseudometric, în limitele impuse de operă, și-i verifică articulațiile logice. Rezultatele nu sînt întotdeauna spectaculoase, dar sînt — atîta cît pot fi rezultatele criticii — sigure. Sînt determinate treptat coordonate care se adăunează într-o imagine geometrică posibilă a opere; preocupările primordiale ale lui D. R. Popescu, de pildă, pentru bogăția morală a emilor săi, predilectia pentru metamorfozele spirituale ca efect al revoluției sociale, dedublarea, simțul gradării sînt depistate și demonstrate cu un lux de amănunte care aglomerează puțin frumusețea ideii, dar cu justete. Cronicarul îi lipsea însă, s-ar părea, in-

tuitia totalului, îndărăneala imaginii definitive — un „definitiv” relativ, desigur — pe care s-o promoveze ca viziune a sa despre carte, despre autor, E. realiment, și o doză de modestie aici, dar și o limitare; necrederea criticului în metoda, lipsa simetriei, a unei anumite rigori a demonstrației îi refuză nu o dată acel minimum de generalizare („creație”) necesar unei fructificări depline a observației originale. Conștința mai îndepărtată a acestui fapt e că Virgil Ardeleanu nu a jînge pînă la urmă, implicit sau explicit, să transgreseze discuția pe plan teoretic, și numeroase sugestii fecunde risipite pe parcurs se pierd, fără a se încheia într-un „sistem”; viziunea sa, unitară și originală, asupra prozei contemporane. De aici și fragmentarea de care aminteam a *Schiței* care deshidrează volumul în ultimul capitol, cartea incluzînd și câteva cercetări dedicate lui Creangă Agribiceanu, I. Peliz și o mai veche prefață a sa la *Sonatoriul Arthur de Fedin*. Și aici mereu investigațiile este aceea obișnuită (mai puțin poate în *Nuvela lui Agribiceanu*): reparcînd opera lui Creangă, criticul selectează impresii, glozează inteligent pe marginea unor citate sugerative. Concluzia ultimă este însă extrasă din Calinescu. De slabul interes arătat aspectului teoretic al problemelor prozei contemporane se leagă și subsidiarul în care este relegată preocuparea pentru modalitatea realizării, pentru tehnica prozei (mai puțin poate în cronică la *Iarna bărbilor*). Esențial în critica sa rămîne problema autenticității, a validității opere literare înțeleasă ca expresie a unei conștiințe dinamice, contemporane.

Se poate discuta îndelung pe marginea interpretărilor propuse de Virgil Ardeleanu în cronicile sale. Nu mi se pare astfel îndreptățit reproșul de „curiositate” întrerupă a narativului la Zaharia Stancu, nici depistarea a două fire narative (poet și epic) în *Pădurea nebulă*. Criticul păstrează nealocutiv conștința elastică de roman, cartea îi subordonază schema logică a desfășurării evenimentelor; intruziunile lirice, răscolurile, discontinuitatea, fără a fi repudiate, sînt privite cu circumspecție, accepte în măsură în care se justifică în planul alegerii logice formale. Însă, ca și la Panait Istrati, lirismul prozei lui Zaharia Stancu nu este o ipostază a epicului, ci o structură intimă a lui. De aceea nu se poate vorbi aici de autenticitatea dialogului, nici de motivare. Fraza rîmne subordonată materialului poetic, realismul este de esență, subteran, nu trebuie cautat în manifestările lui concrete, mărunte. De altfel, această pară a fi o tendință mai generală, valabilă în diferite proporții și pentru D. R. Popescu și pentru alții. În ceea ce privește *Morometii*, dincolo de „pătrunderea banului în mediul rural”, de considerațiile privind filosofia particulară a tipului și alte adevăruri fragmentare care se pot reține, se ignoră că *Morometii*, într-o formă sau alta, există dintotdeauna în literatura noastră, identifiabil parțial de la Anton Pann la Slavici sau Sadoveanu, Marin Preda nu l-a inventat, el n-a făcut decît să-l descopere, să-l revele, să-l adune în el însuși. De aici și impresia formidabilă de autenticitate, ecourile neînțelese ale cărui gest al sînt în conștiința noastră. De aici și frecvența „uzare de morometism” a multor scriitori care nu sînt, de fapt, direct îndatorii enului lui Marin Preda. Desigur, punctele de vedere se pot înmulți, însă o se putea ajunge la rezolvări definitive. Una din calitățile paginilor lui Virgil Ardeleanu este tocmai că incită la discuție, că stimulează demoul confruntărilor.

avancronica

de NEAGU RADULESCU

GRIGORE HAGIU: „SFERA GINDITOARE”

Mircea ANGHELESCU

NON OMNIS MORIAR

(Urmare din pagina 1)

de înalta lui menire, scriitorul zilelor noastre va să fie ca un fel de cronic al poporului său: să-i formuleze, la nevoie, dolențele și să-i exprime, în cuvinte pe care singur nu le-ar putea găsi, bucuria de a trăi în țara marilor bucurii.”

Otilia Cazimir a fost, este și va rămîne o sentinela de frontieră alături de fructele ferice, ale căror umbre sînt din timp „cu pas răzbinător și pis-zis”. Prezentul e o inutilă opoziție a vîrșelor revolute. Sentimentul acestor ireparabile pierderi produce versuri de o caldă diușie. Elegia lui Vlaicu Bârna este calmă, domoală, ușor prețioasă, nostalgia sînt imponderabile, nu lasă urme prea adînci, nu se întimplă prăbușiri lăuntrice și nici

foldeana mai departe, spre scopuri numai ei cunoscute, iar într-o bună zi se desparte de om, dar nu înoldeana îi depășește trînicia

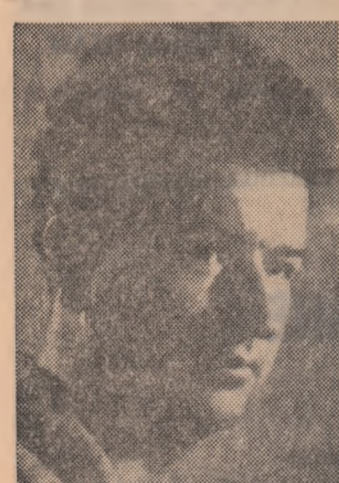
Cînd vreau să fug, mă țîi în loc cu un cuvînt
Așa se zbat copacii în furtună;
Ca pentru fugă crengile-și adună,
Dar rădăcina-i leagă de pămînt.

Cuvintele pe care Otilia Cazimir le-a lăsat semenilor sînt sint dintre acelea ce o păstrează cu rădăcinile întregi în acest binecuvîntat pămînt, acum cînd crengile ei au ajuns dincolo de furtună, înmănușchiate de cele „ale străbunilor cumînți ce dorm în sa”.

Păstrate în sunetul recules al unei zile senine de vară, lucrurile peste care în continuare ea se apleacă își află în floare nostalgia trecerii lor,

dar și bucuria de a exista deplin. Poeta le-a protejat matern creșterea. Dintr-o participare și dintr-o delăsare ce poartă însemnul celui mai pur femininități, Otilia Cazimir și-a extras poezia: izvorul nemuritor al dragostei. Despre acest lucru vorbesc și scrierile sale pentru copii. O viață întreagă s-a aplecat asupra o tot ce crește, se află în eflorescență, gest poetic și omnesec ce își va afla răștrîngerea și în viitor. Chezăsie sîo încă de pe acum faptul că poeziile sale și-au făcut cubă trînică și în inimile copiilor. Iar copiii sîntem cu toții în fața adevăratei poezii care ne redeschide privirea curată a primei lumini. Fie ca aceste rînduri să aducă un ultim omagiu aceleia care va rămîne pentru toate timpurile o mare cîntăreată a graiului românesc, în fața căreia îmi înclin cu recunoștință fruntea.

PETRE SĂLCUDEANU: Prea cald pentru luna mai

Scrierea unei cărți e unecori ca o boală ciudată, după care autorul devine de nerecunoscut. Este tocmai cazul lui Petre Sălcudeanu și a romanului său de dimensiuni foarte reduse, recent apărut, „Prea cald pentru luna mai”. Titlul poeziei să indice de la început temperatura înaltă a evenimentelor și frîmțirilor prin care trec personajele. În realitate, ea este exact în punctul în care începe să fiarbă nemulțumirea cititorului. Ce se întimplă în această carte? Foarte multe lucruri și aproape nimic. Clîtva tineri, băieți și fete, organizează într-o garsonieră închiriată cu noaptea de un proprietar fictiv și speculant și prosoenet, o petrecere zgomoasă, aștitată peste măsură și se aruncă peahare pe fereastră, se dansează în furou, etc. În toată scandalului sînt surprinși de mișcile și defecții procuraturii. Matei Alexiu, capul prea vesele bande, scapă însă prin intervențiile tatălui său, director al unei fabrici, în vreme ce ceilalți, mai puțin vinovați, sînt excluși din U.T.M. și exmatriculați. Tema romanului e importantă, dar, atenție, autorul încearcă s-o transforme într-o ascunzătoare a felurite comodități și facilități scriitoricești, după cum vom vedea.

Prozatorul relatează cu importanță și afectare o povestire inconsistentă, în care aproape totul e artificial: situațiile, personajele, dialogul. Tatăl Andrei, care e una din protagoniste, întreține relații amoroase chiar cu o colegă de liceu și de clasă a fetei sale. Desigur, un atare fapt se poate întimpla și în viață; dar cărțile rele au neșansa de a face cu totul neverosimile lucruri perfect posibile. Personajele navighează cu exagerată rapiditate între extreme ce nu se ating, sînt contradictorii într-un sens fatic, căci se divid, laturile opuse nu se sudează și între ele rămîn fisuri. Astfel, Matei pare cînd definitiv pierdut, cînd recuperabil, o dată bun, o dată rău, uneori foarte

lucii, altelei opac chiar la ideal de bun simț elementar. În această privință, fiul seamănă leit cu tatăl: Alexiu-senior trece și el repede de la o atitudine la alta, și acest zburcîm artificial împiedică cristalizarea caracterelor. Mai toate personajele negative se dezmeticesc pentru o clipă și au remușcări, apoi redevin „ticăloase”, iar se dezmeticesc și iar au remușcări ș.a.m.d., încît cititorul are impresia că nici autorul nu știe prea bine ce se întimplă cu ele. Pînă să se revină în privința lor, el le lasă să vorbească, iar acestea, grupîndu-se alternativ în tot felul cite doi (Matei-Radu, Radu-Ștefan, Matei-Teclu, Teclu-Alexiu, Alexiu-Matei, Teclu-George etc.) conversează și controversază la nesfîrșit în limitele stricte ale locului comun. O discuție lungă și banală e de fapt tot volumul. Argumentele se încurcășează, dar ne par vechi de cînd lumea, cunoscute din alte contexte, de mult îngălbentate. Ascultăm convorbirile ca și cum am verifica o lecție pe care atît noi cît și personajele o știu pe de rost. — Am pierdut eu ceva, Vasile... Ceva căruia nu știu cum să-i spun... (recunoaște Alexiu-tatăl, într-o discuție cu procurorul Teclu, vechi prieten, însărcinat să ancheteze tocmai cazul lui Matei, și pe care directorul încearcă să-l influențeze, n.n.).

Teclu luă de pe birou o țigară. Începu s-o răscălesc între degete. Știa ce anume pierduse Alexiu, dar îi era jenă să-l spună. N-ar fi vrut însă, din moment ce tot venise, ca discuția dintre ei să fie formală. Țigara se rupse, și Teclu o aruncă la coș.

— Ioane, dacă nu te superi, eu pot să-ți spun ce ai pierdut. Alexiu îl privi înruntat. — Bunul simț. Bunul simț de totdeauna, așa cum ți l-am cunoscut. De ce ți-ai dat mașina pe mîna lui, de ce-i dai lunar atîția bani cît nu primește un salariu de-al tău? Ce-a făcut el pentru acești bani, ce a făcut el ca să folosească mașina ca și cum ar fi a lui? De cite ori l-ai întrebat unde se ducă și ce face cu banii pentru care el n-a trîdit? — E un student eminent. — Student eminent nu-i numai el. Ceilalți care-l la fel de eminenti tot așa sînt răsplătiți? Toți au părinți cu asemenea posibilități cum are fiul tău? De ce nu te gîndești și la ceilalți? De ce nu ți-a trecut prin mîntă că toate avantajele pe care le are Matei, vrînd-nevrînd îl situează deasupra celorlalți... Ce drept are el să fie deasupra celorlalți? Are vreun drept? Și-a cîștigat el prin munca lui acest drept? Alexiu mai bău un pahar de coniac.

— Adică, după tine ar trebui să-i creștem la coada vacii, așa cum am crescut noi”, etc., etc. Prea cald pentru luna mai e un fel de manual de pedagogie romantică. Nu recunoaștem în această carte nici viața din jur, nici pe noi înșine, iar pe scriitor (care a dat citeva cărți bune) numai în defectele sale. Iar defectul principal e aici artificialitatea, afectarea unui conținut care nu există. Cu ajutorul fragmentului de mai sus, cititorul atent poate stabili nivelul literar exact al romanului. Ca să-l fixăm definitiv, vom mai da un exemplu. Pentru a crea febrilitatea anunțată încă din titlu, prozatorul recurge la procedee foarte naive, punîndu-

de pildă, pe Radu să se frîmîntă sub ochii sfredelitori ai unui portret de pe perete, ochi ce-l urmăresc parcă, sau să-și cumpere bilete, să urce și să coboare, nehotărît, de două ori din trenul gata de plecare.

Să mărturisim că romanul lui Petre Sălcudeanu se citește totuși cu un anumit fel de plăcere. Nu e vorba însă atît de un merit al scriitorului, cît de o slăbiciune a cititorului, furat adesea de lecturile ușoare, superficiale epice, fără probleme și fără emoții deosebite. Dar o dată închisă cartea, substanța ei se evaporă la iuteală ca o picătură de apă într-un sezon cînd e mult prea cald pentru luna mai.

SORIN TITEL: Valsuri nobile și sentimentale

Sorin Titel nu descrie și nu evocă, ci ne pune în contact nemijlocit cu obiectele ce par să fi fost o dată în plasa simțurilor și a simțirii noastre. De aceea, între scriitor și cititor se sta-

bilește aici o comunicare secretă, opera fiind aparent alcătuită din reminiscențele vieții noastre publice. Aceasta explică poate de ce proza din acest volum al lui Sorin Titel are un caracter profund omnesec. Printre altele cărți interesante și subtile, iată, în sfîrșit, una care emoționează. Ea deschide în noi o rană largă, care uneori înseamnă mîla, altelei regret și nostalgie. În prima schiță a volumului, Vără cu ochii închiși, o bătrînă senilă și alcoolică e pedepsită de ai ei să stea (cînd aceștia pleacă la lucru) sub o cadă uriașă de lemn. În acest puternic pasaj emoția se dezvoltă în comoițe: „Acum stă sub cada de sub pîr, iar peretele, putrede de coapte, cad — parcă în bătaie de joc — chiar pe cada sub care sînt ea, se sparg de coapte ce sînt de acîmbrului cărții, iar mustul lor dulce se prelungește printre crăpături, se prelungește pe obrăzii ei zbîrciți, se prelungește și ajunge la colturile gurii. Ea îl lînge cu virful limbii”. În povestire, Soare pentru fiecare, ce închide volumul, jocul copiilor-erotic al celor doi adolescenți, aflați singuri pe plaja rîului (cap. 9) ne răsușește dureros spre trecut de acum îndepărtat. Simfonia neterminată a dragostei adoleștine ne umple deodată sufletul, lectura se abate spre viare și staționează cu profit pentru nuvela care rezoarbe tot farmecul tristeții iscat de ea în noi.

E ușor de observat, citind acest volum, fascinația pe care tema adolescenței continuă să o exercite asupra prozatorului. E un priel de a face o observație mai generală. În proza tinerilor adolescența e foarte idealizată nemăsurat print-un joc de oglinzi poetice. E necesar și e deja timpul să se mai mute unghiul de observație pentru a putea surprinde contradicțiile acestei vîrste. Reprezentantul ei nu e nici un caz de generozitate, ci unecori impur și plin de cruzime. Din punct de vedere strict literar am saluta de aceea în proză o mică acțiune de calomniere a efebului. Schițele din Valsuri nobile și sentimentale, în care memoria afectivă funcționează nu numai la erou, ci și la autor, se îndreaptă de regulă spre teme grave; nu însă întotdeauna atît de rapid și direct pentru a feri linia acțiunii să se umple de aderențe sufocante și să se prelungească prea mult. În loc să pună punct și să se oprească, Sorin Titel repede o virgulă și continuă inutil (ca în Convorbire telefonică, de exemplu, pe care n-o întreprinde la timp). Și mai puțin însă rezistă scriitorul la tentația unui lirism exterior; nu lipsește nici din aceste schițe poemul în proză (Somnul Dorcchi), copilul care desenează păsări, alegoria (Soare pentru fiecare). Întrebîntarea acestui fapt desfigurant e un capitol destul de bizar, dar un semn al necunoașterii de sine. Pentru că proza lui Sorin Titel are un vibrant lirism intrinsec, dar nu și stilul se adecvază și necesar. Crearea acestui stil e înflia problemă de viitor a talentatului prozator Sorin Titel. Căci numai rețeașă curajos ramurile decorative și poetizante ale prozei sale, prețind excepțională a realului caracteristică unui scris atît de fin și va putea dovedi întreaga ei eficacitate.

Valeriu CRISTEA

EFIGIE

periplu

A fost odată ca niciodată... Așa ar trebui să înceapă o „viață” a lui Eminescu. Așa a început existența artistică eminesciană, în fapt. Aiddoma existenței fabuloase a lui Făt-Frumos.

Mihai Eminescu — poetul — nu are biografie. A părut neașteptat, ca printr-un miracol, cum s-ar ridica din abisuri un astru de întâia mărime și, eclipsând constelațiile știute, ar străpunge nemărginirea de sus — fulger întors — spre a lumina pînă în cel de al șaptelea cer. Geniul eminescian a mers pînă la izvoarele din adînc ale lirismului, a modificat poezia românească, structural. Pînă la Eminescu avusesem poezii. Eminescu este, prin excelență, poetul. El realizează integral și constant ceea ce înaintașii săi înfăptuiesc parțial și doar în momentele lor cele mai norocoase: starea de poezie. Esențializată, eliberată de tot ce nu intră în constituția intimă a ei (reportaj, discurs, anecdotică) poezia devine prin Eminescu vocea pură a celui mod suflates pe care numai ea îl exprimă. „Il exprimă” e un fel de a vorbi! De fapt, îl creează. Citind sau ascultind versuri de Eminescu, auzim deodată o muzică inimitabilă, venită parcă din altă lume. Nu e vorba doar de melodicitatea exterioară a versurilor, rezultată dintr-o cadență domoală, monotonă, cu suiruri și coborîșuri ce amintesc în numeroase cazuri structura melodică a doinei; această cadență, ea însăși, urmează o ordine dinlăuntrul, care este a unei sublime înălțări, prin melancolie îndosebită, deasupra incidentului, a „cerului strîmț”, într-o ataraxie astrală: atitudinea Lucașăfăului. Prin alăturări pe care nu le-a făcut nimeni, de la începuturile lumii, cuvintele capătă, în versul eminescian, proprietăți magice, virtuți incantatorii. Pe nesimțite, stîmț cuprînsi ca de o vrajă, ca de un somn, transportați în spații de vis, unde crește inaccesibilă „floare albastră”, floarea „crăieșii din povești”, unde „luna argintie” varsă peste „lacul codrilor, albastru” încercat de „nuferi galbeni”, „neguri albe, strălucite” și unde totul e imaculat și fraged, asemenea „florii albe de cireș”. Eminescu trăiește în vis ca într-o lume a sa, mai reală decît realitatea. Existența efemeră, coruptă, aca realitate a unui „secol de nimic”, de care vorbește în *Scrisoarea II* — o refuză. Ce sînt toate poeziile sale de atitudine socială — de la *Impărat și proletar* la *Scrisoarea III* — decît documente lirice ale neaderenței la o vremelnice meschină, la existența unui „veac de nimic”, pe care „ni-l umplură saltimbancii și irozii”? În schimb, valorile perene ale umanității din cuprînsul carpato-dunărean, precum și acest cuprîns însuși, poetul genial le asimilează tălmăcirii sale de vis. Fie că evocă „zilele de aur a scripitorilor române”, fie că preamărește vitejia Basarabilor și Mutașnilor, Eminescu se simte, permanent, al acestui popor și al acestui pămînt.

Pentru întâia oară în literatura noastră, natura este în creația lui Eminescu nu un simplu cadru, ci materia însăși a sensibilității. Codrul care se leagănă „fără ploaie, fără vînt”, lacul, plopii fără soț, teiul ce-și troieneste floarea peste îndrăgostii, ramurile care bat în geam, stelele ce scapără în calca turmelor, seara, nu sînt pentru poet priveliști din afara lui, ci categorii suflatești. Poetul comunică „pe freacăntul de frunze” cu mama din groapă și totodată cu mama noastră comună: materia și își reprezintă extincțiunea asemenea ciobanului din Miorîța ca pe o reîntregire în mișcarea cosmică.

Ne găsim — mai e cazul s-o spunem? — în fața celei mai elevate expresii lirice a sensibilității românești. În fața unui astru de mărimea întâia — în veci nepereche.

Dumitru MICU

DOUĂ PORTRETE ALE LUI G. BACOVIA

Viața și opera lui G. Bacovia, îndosebit viața, preocupată, în chip paradoxal, pe tot mai mult. *Altegeri, documente*, Bacovia — viața poetului, E.P.L., 1962, de Agatha Grigorescu-Bacovia, volum compact de 360 p., anticipat de o Evocare de 20 p. în ediția de Scrieri alese, din 1961, și G. Bacovia, 100 p. de I. M. Rașcu, din recentul volum *Amintiri și medalioane literare*. E.P.L., 1967.

Cartea Agathe Grigorescu-Bacovia este o biografie în toată regula, cu multe date bizuite pe cercetări, mărturii prețioase și aprecieri critice obiective. Poetul s-a născut la 4/17 septembrie 1881 în Bacău, a fost al cincilea copil, din 11, al soților Dumitru Vasiliu (fiul lui Vasile Andonici) și Zoe Laniga. Bunica dinspre tată era din familia copleștului de cronici Nicolae Mustea și avea moșie la Bogdănești pe Siret, iar bunicii dinspre mamă fusese pîrcăb de lași și avea o moșie la Galbeni în ținutul Romanului. Părinții poetului s-au căsătorit în 1870. La cîțiva ani după căsătorie, Dumitru Vasiliu a vîndut moșia Galbeni și a deschis un magazin de colonie și băuturi spirtoase pe strada Barău-Piatra, în apropierea podului de pe Bistrița (hanul evocat în poezia *Rar din 1906*). De aici urmă poetul grădinița de copii a soților Schmidt între 5 și 6 ani, cursul primar între 8 și 13 ani, la Școala Domnească nr. 1 din dosul catedralei Sf. Nicolae, omniuzul între 13 și 18 ani și liceul între 20 și 22 de ani. De mic era retractor și taciturn, de o constituție delicată, visător și solitar. Suferise, la 7 ani, de febră palustră. Înotă, totuși, în Bistrița, patina pe gheață, era bun la gimnastică în școală, înregistrat la desen și muzică. În 1895 luă premiul I pentru desen după natură la concursul artistic al Tinerimii române, iar în 1899, cînd absolvise gimnaziul, publică prima poezie în *Literatură* lui Macedonski (și toate). Poezia *Liecu*, apărută în ziarul *Tara* lui Papamihalopol, în 1903, atrase atenția lui Spiru Haret

prin denunțarea atmosferei sumbre din școlile medii: „Liecu cîmîțit / al tînerșii mele / Pedații profesori / Și examena grele... / În lume mai dat / În vîltoarele grele / Alte de blazat.” La această dată familia se muta pe strada Liceului nr. 7, într-o casă existentă și azi, cu 6-7 odăi, două marchize, cerdacuri mari, pivniță adîncă, boltită, cu butoaie de vin, și o livadă cu pomi, evocată în două poezii: *Poemă în oglindă* din 1912 și *Poemă finală* din 1918. S-ar zice că mediul contribuia la adîmbrirea poetului care simțea, de pe acum, angostoa morții și cădea victimă unor patimi secrete: „Vezi din anticul folclor — / Agonia violetă / Cafataful. / Și grădina cangrenată, / În oglinda larg-ovală încadrată în argint...” — „Eu trebuie să beau, să uit ceea ce nu știu nimeni, / Ascuns în pivnița adîncă, / Jărd a spune un cuvînt. / Singur să fumez acolo neștiut de nimeni.”

În 1903, toamna, poetul se înscrie la Facultatea de drept din București, de unde se retrage peste un an, spre a se reînscris, abia în 1907, la Facultatea de drept din Iași, terminată în 1911 (la 30 de ani!), fără teză de licență, cu patru bile roșii. Nu a practicat, niciodată, avocatura. În 1912 e numit copist la prefectura orașului Bacău, apoi ajutor „comptabil” tot acolo. Nevrozat, rîzînd fără motiv, se lasă internat, în 1914, în sanatoriul dr. Mărgăritescu din București. Revine în Bacău în 1915 și scoate trei numere din revista *Orizonturi* noi, cu colaborarea lui Macedonski, care-l face o vizită acasă și-l elopiază în Făclia din ianuarie 1916. Din inițiativa revistei Făclia (dar cu opoziția lui Ion Pillat — susține Agatha Grigorescu-Bacovia), apare, în 1916, volumul *Plumb*. Numit, din nou, copist la Ministerul Învățămîntului, abia în 1918 e înaintat împiegat clasa I și, în 1920, șef de birou

clasa a III-a la Ministerul Muncii, iar în 1921, șef de birou cl. I. O exemă îl silește să se retragă la Bacău. Îl vedem acolo în 1924, într-o fotografie cu familia compusă din 16 persoane (părinții, fratele Eugen, patru copii). În acest an e numit profesor suplîntor de desen și calligrafie la Școala comercială, apoi la Școala normală de băieți din Bacău, unde rămîne pînă în 1928, cînd se căsătorește și se mută în București. Neobținînd nici o slujbă timp de doi ani, poetul se neurastenizează, devine irascibil sau mut, bea sau fumează pînă la amețire, are insomnii, face adesea crize, necesită internarea la Spitalul Colentina, la secția profesor dr. Marinescu. Admiratorii, cu toate acestea, nu-l lipsesc. În 1926 Gr. Tăbăcaru, profesor, îl ajută să tipărească la Bacău volumul *Scintile galbene*, scofină cu el din 1925 revista *Ateneu literar*. În același an Agatha Grigorescu îl făcea surpriza apariției volumului *Bucăți de noapte* la Pavel Suru. Lovinescu intervenea în *Ancora* în 1929 pentru volumul *Poezii* (Plumb și *Scintile galbene*). G. St. Cazacu îl înlesnea în 1930 apariția volumului *Cu voi într-o editură proprie*. Ministerul Artelor îi acordă în 1929 suma de 20.000 de lei (Academia îi prefera în același an la premiul pe I. Valerian). Rebreanu îi numi în 1930 referent la Direcția educației populare, iar Societatea Scriitorilor Români îi fixa în sfîrșit, în 1932, o pensie de 1.000 de lei. Din 1931, cînd dobindi un fiu, pînă în 1933, poetul a stat în Bacău, în depărtare de soție și de familie. În toars în București în 1933, se vede peste un an reditată antologie la Fundația prin grăia lui Adrian Maniu. De fapt nu fusese consultat, dar se credea că Bacovia n-ar mai fi în stare să-și controleze opera și adesea îl era că majoritatea poeziilor publicate după război erau mai vechi. În 1934 pri-

mește, alături de Tudor Arghezi, premiul național pentru poezie. Recunoașterea deplină vine abia în 1944, cînd Editura Fundației îi publică o ediție definitivă (și completă) de Opere. I se dublează și pensia. În 1945, la 64 de ani, e chemat bibliotecar la Ministerul Minelor, de unde e transferat în 1946 la Ministerul Artelor. Publică a doua ultimă volum *Stante burghexe și lucrări* la un volum, rămas în manuscris, *Stante și versete*. Sărbătorit în 1947 la Bacău pentru 65 de ani de viață, i se reditează opera în 1956 prin grăia lui Eugen Jebeleanu și i se conferă Ordinul Muncii cl. I. La 23 mai 1957, ora opt și 10 minute dimineața, murea în urma unei nefrite complicate cu o ocluziune intestinală, sopînd: Vine întunerețul! Era de mult o umbră, supraviețuind prin nu se știe ce mister al naturii, poate datorită tensiunii creatiei ce mai pipăia într-un corp ireal, evanescent.

Profesorul inflexibil și teribil a făcut cu neputință fixarea în mintea contemporanilor a poetului care a fost în același timp I. M. Rașcu, unul din remarcabilii noștri simbolisți, recapat mai puțin ca alare și reținut de elevii săi mai mult ca un defăptor al aceluși înfricoșător instrument de produs pantec numit catalog.

Acest fanatic al corectitudinii didactice a fost un temperat liric indiscutabil, cu o activitate susținută și egală, nedeimințată nici de ultima sa confesiune.

Mai mic cu nouă ani decît Bacovia (născut la 31 martie 1890), I. M. Rașcu a făcut cunoștință cu autorul *Plumbului* la Iași, în 1911. Cu un an înainte publicase un articol elogios despre Bacovia în ziarul *Teșean*. Opinia sub pseudonimul *Evandru*. Îl urmărise încă din liceu în Romanul literar și izbutise înfiort în larg de mare

AI. PIRU

(Continuare în pagina 7)

SAȘA PANĂ cicatrice *)

I.
E această oră crepusculară uorită
Să intrăm în penumbra inimii
Acum nimeni nu ne vede
Tu ciugulești din ciocirniia bucuriei
Eu deschid cartea la capitolul uitare-memorie

Nostalgia copilăriei
Adolescență răvășită
Și o flicări domoale
Versuri iubite

O vrabie se izbește cu ciocul de fereastră
Zile care și-au intrat ca așchii sub unghii
Drept ca popul în fața pumnalului
Doar frunzele să tremure-ș făcute
Memorie — frunze presate —
Amenințări coșmare încinsul timp în diagonală
Pierdută e urma precum muntele de noaptea
Dizolvat.

II.

Mîngii netedă fruntea de fildeș
Acuarela a brumelor nordice
Rebus din fluturi
Murmur de cuvinte sau prundiș policrom
Din spuma părului adulmec adierea scoicilor
Fulgere ca șopîrle spîntec vata nopții
Undeva tăcerea o a mașinilor uriașe
În ceasul de repaus
Liber un armăsar galopează
Orizontul l-a înhățat

Ah, dorințe
Verticale

Numai verticale
Mereu amestec morțarul altui timp
Mereu furta în părul tău se tăvăleşte
Și arătătorul — bijuterie de opal — amenință

III.

Gonește timpul cu schiurice minții
Peste zăpezile de altădată
Și de astădată
Imi stîmpăr selea de lumină
Deșert paharul
Și iar e plină cupa
Alerg

Sînt liber
Și coama de cal îmi e cîrmă

Ale mele sînt. Pentru mine sînt
Acele miresme
Acele culori
Melodii și risete limpezi
Sau poate-i bătrîneasca sanie cu zurgălăi
Da

Ea este
Și mă va duce iute ca săgeata
Acolo în nordul fărăi lîngă omul meu
Omul meu de zăpădă

Voi zăbovi doar un minut
Va fi de ajuns
Apoi ghemul se va-nfășura la loc
Doar în gură mai rămîne gustul

IV.

Țin minte noaptea neagră
tavanul negru
prieștenul negru

Fiecare vorbea pentru sine
Se chema conversație
— Socialismul? E tocmai ce voi doriji
Punct
— Am avut azi plăcerea să văd cîțiva bancheri
Someri
Punct

— Eu scriu așa cum respir
(Elegantă și clasică minciună
Dar pentru interviuri bună)
Dați-mi voie să vă ofer — în abstracto —
Cheia de sol a izvoarelor nescelte
Minunea sinilor și gustul lor de fragă

*) Din „Fapte diverse”

CRISTIAN SÎRBU

CÎNTEC DE TOAMNĂ

Cu privirile umbrite
Ciorile prin aplea serii
Se retrag spre crîng grăbite
De la-normmintarea verii.

Se-nseriază cu sfială.
Orgi de crivă, în surdina.
Ca-ntr-o vastă catedrală
Gem în arbori de rugină.

Si cernite — mici baliste —
Pleacă-n stoluri rînduie
Iar eu deapîn gînduri iriste
La fereastră zării mele.

Nu mai cred în drumeție,
M-am întors de-acum acasă —
Babă rece și sașie,
Toamna-mi dă în bobii pe masă.

Nu mai sper nici de la tine
Să-mi mai vie veste nouă,
M-ai uitat de mult și-n mine
Toate corurile plouă!

TOAMNĂ

Ce dezolantă
privește e-n tine și-afară,
sufletul
îți este ca o bătrîn călător
într-o gară.

Enormă se-apropie
noaptea încet,
amar îngheată zîmbetul
pe buze, ca firea,
și nici cămoșea mea
n-are să creadă.
În asta stă toată durerea.

NICOLAE TĂUTU

AUTOBIOGRAFICĂ

Logofătului Ion Tăutu

Orele rotunde rostogolite
din clopoțele Sucevei în carte
mă cheamă străbătînd ninsori
și gheturi, da departe...

Pe fir de singe mă înfarc acasă
în piepturi de halmanii vesliți,
de rana lor mi-i fruntea arsă
da' nu mi-e teamă s-o priviji!

...Un străbun logofăt a golit
ceașca încinsă dintr-o sorbitură...
Sultanii rînd pe rînd au pierit
dar cafeaua mă frige
și astăzi în gură!

CUVINTELE

Vreau fiecare vers să-mi pară cel dintîi
și fiecare vers să-mi pară cel din urmă,
cuvintele le-așez la căpății
ștînd că minile bruma mi le curmă...

Ca ostenite-mi par cuvintele suind
și fiecare vers să-mi pară cel din urmă,
cu circulația ca banul de argint,
s-au îngropat sub straturile poeziei

Le deshumiez din rocile de vers,
cuvintele tocite și uzate,
conturul vechi ca altelea guri e șters
și sunetul din colb nu mai răzbate

Dar numai tu roștindu-le pe rînd
la scăpătatul stelelor în seară,
le imprumuiți al buzelor veșmint
și le ascult pentru întâia oară!

AD UXOREM

Dă-mi ochii tăi să mă sprijin de ei,
mă leagă iar toamna cu fungei...

Dă-mi părul, nisip, să mă acopere bine,
vioara străină răsună în mine...

Dă-mi singele tău să-mi învaluiă fața,
iarna din mine își plămăuie gheața...

Dă-mi umbra ta să mă rezeam de ea,
decît pămîntul, uitareai-măi grea.

Dă-mi zîmbetul tău să nu mă mai doară,
cînd rupe din mine străina vioră...

Dă-mi mîna ta, alunec în moarte,
începe alt cîntec... nu-l știu mai departe!

MAREA

Iar m-am umplut de-al valului tumult...
Un anotimp nescris în calendare
s-a răvășit cu-o inimă mai mult
să mă prefacă grav în timp și mare.

Cînd plin de mil la țarm soșii pe brînci,
vibrau în pieptu-mi unde n'implinite
iar ploapele mi-au singerat de stînci
ca două aripi largi și ostenite.

Și măsurnînd din nou golul învîra,
meduzele mi-ademenau privirea,
nedeslînd că fruntea mi-ai atîns
fără să vrea în zbor dumănețirea.

Esenta mării o mai port în trup,
în porii mei dac ascunsele-și saline,
de-aceia cînd înalte plai trup
le-avd tăcut cum se desprind din mine.

GRIGORE HAGIU

SFERELE GRAVIDE

auz suav la țeliea casei
balanță cumpănind departe-n cîmp
un tren de noapte zornăindu-și fierăria
și în grădina cupluri de privighetori înraurate

ferestre luminoase-alunețind cu chipuri
ce suflăte vă aburesc încet chenarul
ce fructe cresc și frunze-anume
unite-umbros cu trîlul cristalin

În teiul sfînt mi-am îngropat tot somnul
miresma florii născute s-o respir
de-atîta sare-n trup eu simț cum ploaia
potop cu fulgere va izbucni-n curînd

ce repede se-nalță iarba
au mai murit o dată în pămînt lași morții
cometă de curute tu roșește-mă-nainte
tot mai adînc din mine ție mă abandonez

o cum se poate convorbi cu-ntr'egul
mă fac în jurul inimii un cerc
și plîng în mine strîns închipuindu-mi
disprețul sferelor gravide

GIOCONDA

foarte bine se vede doar capul
mai departe orașul
arborii inverzi
și fructele-mplîntindu-și razele în ploaie
dar galul ce se cocă melodiios mai jos
acolo unde ar trebui să-ji fie trupul
ce duce-n al de-mi pare
adesorii miracol
și sprijin nevăzută la tot ce se arată
cad lucrurile asculte-n noi
la suprafață umbrele să ne ridice
prada lor din noi se-nvecinează
și încă scurte fulgere adeseori
lovindu-se cu-adîncul tău nelămurit
o într-o lume mai palpabilă prin neființă
tu nu poți fi decît gravidă și surisul
încrămpeț pe chipul tău în așteptare
e primul vis al fiului ce se va naște

CONTRASTE

ceru-nstelat mă cernă
și din adînc pămîntul
cu nucleu mari de foc
de s-ar deschide-n cer finții
sau în pămînt morminte
le-ăș confunda-ntră ele
răcoarea ce-ji izbește-nții obrazul
mai dulce adîmdu-mă și cald pe oase
neînecat tărîmurile trec prin mine
sînt minutarul lor rigid întins în somn
și mările-norotate ceasuri le străbat pe rînd
nici uniea aparținînd deplin
la mijloc de m-ar prinde deodată
din toate părțile lumina
mai repede ar izbucni
din cel ce sînt un pumn de sare
și cîțiva stropi înșelători de lacrimi
contrastele să le-mpreun ușor

CHINUL DAT

de-aș putea să văd soarele pe care tu mi-
arăți
mai mare-n punctul morții la apus
și stelele orînduite-n carul mare
lumini lucăfărilor nalt de seară
și tot ce sînt și vezi
călătorii opri-te-n ochiul verde
înfiort în larg de mare

GRİUL TÎNĂR

mă spăl pe față cu grîul tînăr
sînd neclintit între coasă și lună
supt între-aceste două
nesperate oglinzi
pasc taurii scăpați în lanuri noaptea
plănesc ulcioarele de soare ziua
uitate-n gropi mîrunte
lăsînd din forma lor să zboare ingerii captivi
ciocnindu-se cu cumpăna fîntîni părăsile
grîul se mută în mine
iubește pămîntul meu viitor
proaspăt piatră de moară pe cîmp
singuruteal creier se-nvîrte
și macină lumina
mai înainte de-a ajunge-n boabe
trezînd încet pe firele de nervi înfiorați
sunînd cu umbra dincolo de orizont

REÎNTOARCEREA CUVINTELOR

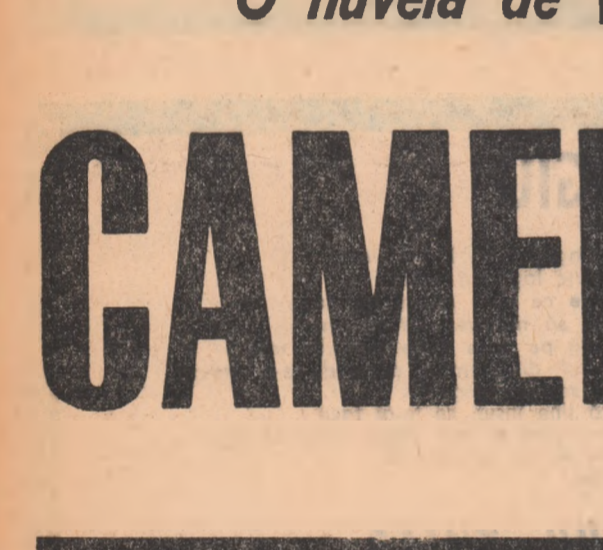
silozurile goale își rotesc
adîncu-nțunecat peste cîmpie
cerul rînit de fructe le cristalizează
cașurile-n carnea me-ș ventuze
sfîșindu-mi pielea cu țîș de minutare
dezelînd în singe un izvor mai proaspăt
lucrurile mă salvează tainic
umilindu-se în preajma mea pînă departe
fiece cuvînt în care-am încercat să le cuprînd
mai stingac sau repede
mai abrupt sau neted
îl păsrează-n spațiu lor invulnerabil
le aleg dar pînă cînd
unori mi-e dor grozov cuvintelor
cite v-am roșit să vă întoarceți toate
oase milenare-n gheturi fără anotimp
să rîmîn în frigul vîstru cosmic
tulburat de nici-o transformare.

INDEPĂRTATELE ORIGINI

se ridică-n nori a rugăciune
opa-n care un copil s-a înecat
sîni țîi abia cînd plec departe
clopoțele-adînc surpale-n line-și sună
cîntec în vibrație-mobunilor
lîniștea supremă brusc oprită
lumi stelare scapă-n vid
peste tot o dulce-nțierie
îmi amină pasul culez
înaintea mea-ntr-o sferă
fiece oglină se transformă
ape și pămînt și anotimpuri
se-aburesc de răsularea mea
de-aș putea să-mi fin o clipă adormit
sufletul hoholilor pe buze
ce ușor s-ar auzi vibrînd în spații
sunetul mișcării fără trup

Herr Argalias a deschis ușa încet, cu ezitări și și-a vîrît capul rotund ca o bilă prin deschizătura ei. — Am încercat să-mi ridic și mai puțin pleoapele toropite și grele și i-am zărit privirile pline de teamă, o teamă oscilant între implacabil și speranță. Nu știu de ce mi s-a părut că Herr Argalias mă aducea; aveam și senzația că acru ce mă acoperea, pe care îl simteam aproape material pe obraji, pe minți, este atras spre nările omului din deschizătura ușii, ducînd cu el respirația mea. Bătăile inimii. Am vrut să închid ochii, pleoapele erau moi și grele, dar în aceeași clipă a izbucnit uimit și triumfător totodată, glasul lui Herr Argalias: — Gott sei Dank, er lebt!... — Am tresărit puternic. Cuvintele m-au străbătut ca un curent electric, m-au părăsit parcă o clipă, două, apoi au revenit și mi s-au înfipt în creier. Ușa se deschisese și rămăsese dată de perete în timp ce în jurul patului meu niște oameni dintr-o cameră nu-l recunoșteam decît pe Herr Argalias, îmi puneau înveți, îmi mîngiau mințile, îmi spuneau ceva ce nu puteam desluși, zimbău, îmi făceau semne sau își stergeau ochii pe furis. Mă uitam la ei și mi se părea că încep să-i recunosc, dar nămeaie uitam totuși și confundam pe toți, fără deosebire, cu Herr Argalias căruia îi auzeam glasul sunînd în creier sau sperîndu-mi prin sine: „Gott sei Dank, er lebt!“ Și cuvintele nu făceau nimic altceva decît sunau izbîndu-se de niște pereti interioare, se prelungeau în ecouri bizare și eu nu mă gîndeam la ele, nu le opream din sunetul și din goana lor prin ființa mea și le întreb ce cauză și ce vor. Cred că eram uimit, complet de o uimire colosală care anulăază orice funcție a conștiinței, și poate că uimirea aceasta ar fi durat cine știe cît dacă Herr Argalias n-ar fi vorbit din nou: — Man sterbt nicht so leicht, mein Lieber! — Abia atunci mi-am amintit...

O navelă de DRAGOȘ VICOL

ne a albastră, zic, pe de o parte eram mulțumit că mă aflau acolo, iar pe de alta înceram să mă roadă o inexplicabilă tristețe căreia am încercat în zadar să-i descopăr cauza. Mai târziu, pe terasa vestibulului „Luisenhoff“ cu, cel alături de expansivă pină atînată, n-am scos o vorbă. Am ridicat paharul și berea s-a ciocnec de ceilalți și m-am simțit atât de gol, atât de pustiu în clipa aceea încît parcă mi-a venit să mă deplîng. — „Gott sei Dank, er lebt!“ Cuvintele mi s-au împresătat pe scoarța creierului și stau acolo ca un stol de vrăbii care ciripesc fără oprire. Și cuvintele răsună, sau ecourile lor răsună și nu-mi pot auzi gîndurile, amintirile. Dar eu le aud și privesc chipurile din jurul meu și chipurile se turtesc, se lărgesc, se mîșcă și îmi fac semne fantomice, dar eu nu le înțeleg, nici nu mă străduiesc să le înțeleg, pentru că în toată ființa mea răsună niște cuvinte care mă surprind mereu și care, deși nu vor (sau mi se pare) răsolesc niște amintiri... — Pe urmă am plecat de la „Luisenhoff“. Am coborît cu luncularul-vagon — era condus de o femeie blondă, trupeșă, în costum bărbătesc de vatan, ușor trecut, dar frumoasă încă — am trecut peste Blau Wunder și am intrat în câteva magazine să caut lentile Zeiss — și în sfîrșit, ne-am urcat în tramvaiul 18 spre Altmarkt. Atunci a început să mă doară mina stîngă. Am crezut că e din cauza storii pachetului cu cadouri pentru cei de-acasă petrecut în jurul brațului, pe lingă brățara ceasului de mină, și am pus pachetul lingă mine pe banchetă. Dar durerea nu mi-a trecut și atunci am găsit altă explicație: e o durere reumatică, o mai simțisem deși nu așa, dar o mai simțisem. Mi-am lipit obraji de sticla geamului și mi s-a părut că mi-e mai bine, deși nu-mi era, apoi am început să mă gîndesc la fel de fel de lucruri. Durerea reumatică nu te lasă cu una două, așa că trebuie să le tratezi cu indiferență. În Altmarkt, madam Lucie, cum îi spunea Herr Argalias, m-a străbătut din stomac pînă în cerul gurii. O flacără care a urcat încet, fără grabă parcă arzîndu-mi diafragma, plămîntii, inima, esofagul. Și atunci a început să mă doară inima cumplit. Am scîpăt țigara din mină și piata a început să se rotească dîndu-se peste cap, ca o armată de saltimbanci în jurul meu. Și inima îndeșteată de niște ghiare ascuțite parcă se rupea în piept. — Așa m-au găsit madame Lucie și Herr Argalias. — Was ist mit Ihnen? a strigat Herr Argalias, iar madame Lucie a început să plîngă. — De-acel înloc mi-am amintit vag cite un amănuțit disparat. O bancă, o mulțime de motocicletă și mașini unde va o parcare, o gîndige Frau împungînd un șofer cu umbrela în spate, cu rezumîndu-mă parcă frînt în două de un grilaj, spaima din ochii lui madam Lucie numărîndu-mi bătăile pulsului, și durerea, durerea aceea cumplită din piept... o față surzătoare

de femeie care îmi spunea: „Sie müssen schlafen!“ — un lift care „nu urcă decît cu bagaje“ — o magazie plină de borcane cu murături și o altă față de femeie, o față ascuțită, severă, nerăbdătoare să încucie ușa în urma noastră. — Toate amănuntele acestea mă înapămintau acum. Am simțit cum îmi izvorăște, rece, sudoarea pe frunte și cum încep să tremure oțva în mine sau din mine. Și m-a cuprins o nerăbdare ciudată să ies din amintirea acelei magazii de lemne și murături priu care țarga care mă scotea din hotel „Astoria“ se mișca anevoic, să nu mor acolo în semînturarea și mai ales în prezența femeii aceleia cu fața ascuțită care abia aștepta să încucie ușa în urma noastră. — Gott sei Dank, er lebt!... — Izbucnirea lui Herr Argalias rămasă în ființa mea m-a liniștit, m-a echilibrat. Am pierdut pentru el-teva clipe firul amintirilor — totul se întîmplase doar cu o zi înainte și se transformase în amintiri — și m-am uitat la cei din jurul patului meu. Îmi vorbesc și eu uităz amuzant sau nu-l înțelegem. Le-am zîmbit — am văzut pe cineva lovindu-și palma pe și spunînd ceva — și m-am întrecut de ce nu-mi amintesc nimic dinaintea turului de orizont de pe Weisser Hirsch? Ce a fost înainte? Unde am fost înainte? „Unde?“ De ce a început a-mi răsună în urechi urletele unei sirene? A, e sirena ambulanței care mă ducea. Dar de ce a striga? În fond cine striga, ea sau eu? Eu strig, eu urlu, da eu, fiindcă mi-e frică să nu mor, sau poate tocmai fiindcă simt că mor. Gem, gem adine și gemetele mi se prefac în urlet de sirena: lăsați-mă să trec, lăsați-mă să trec eu mai întîi, fiindcă... fiindcă... eu n-am timp... N-am aer... mai am doar o frîntură de viață... Lăsați-mă să trec... poate mă ajung, voi aveți timp... la voi nu contează un minut... Dați-mi o mică... Dați-mi o mică, lăsați-mă să trec... — „Cine e lingă mine în cușca asta albă, cine îmi mîngie mințile pe care eu vreau să le apăs mereu pe inimă și nu mă mai doară așa de cumplit? Cine sîntei? Spune ceva, Herr Argalias, spune ceva, nu-mi spune nimic, desceștează-mi ghearele de pe inimă dacă... dacă... dacă... poți... Dar nu poți, știu că nu poți... Atunci... măcar lăsați-mă să trec... Dați-mi minutul acesta al vostru... Sau păstrați-vi-l... păstrați-vi-l... E prea tîrziu... Cine horcăie?... Cine?... Eu? Herr Argalias... — „Gott sei Dank, er lebt!“ — Da, dar asta ai spus-o acum cîteva minute, Herr Argalias, atunci însă, atunci cînd am fost așezat în patul acesta, aici în rezerva, aceasta, (acum știu unde mă aflau, am făcut încodată drumul de la hotel pînă aici — numai în drumul din Altmarkt pînă la hotel m-am poticnit și m-am rătăcit), atunci cînd eram lac de sudoare, cînd mi se asternau niște draperii de întuneric peste priviri, cînd am început să plîng undeva departe de mine, atunci cînd nu mai puteam gîndi măcar un cuvînt și cînd medicul te-a luat de o parte îndepărtîndu-te de Lucie, nu de mine, fiindcă nu de mine se temea că am să înțeleg ce vorbii, și țî-a spus: „Peste o jumătate de oră, maximum o oră... Du-te pe femeia aceasta de aici... E rudă?... Nu e?... Nu e importantă... E un spectacol îngrozitor!“ atunci te-ai înapămintat Herr Argalias, te-ai înapămintat atât de tare încît ai uitat, pur și simplu, că eu știu nemeste, și că trebuie să fi înțeles tot, ce țî-a spus medicul chiar lingă că-pătîlui meu. Mai mult, te-ai răpăcit într-atît încît ai început s-o pregătești pe madam Lucie tot în limba germană ca abia pe urmă să-ți aduci aminte că ei trebuie să-i vorbești franțuzește. Pe urmă ai venit la mine, împreună cu ea, și mi-ai ura „somn ușor“... Și eu știam că mă așteaptă un somn, cel mai lung somn și știam că și voi știți — și-mi era tot una. Nu mai voiam decît un singur lucru: să nu plîng. N-avea nici un rost să mai plîng. Plîngeați voi, destul, amîndoi. Plîngeați cu mințile în care țî-neai țî mințile mele. Simțeam cum plîngeți și-mi părea nespun de rău că o să plecați, și că dincolo de ușă

n-o să mai plîngeți, ci o să ridicăți din umeri și o să spuneți sau o să gîndiți: — „Destinul... Ce-am fi putut face împotriva lui?“ — Atunci, atunci cînd ați ieșit de la mine, sint convins că acestea au fost cuvintele pe care le-ai rostit. Și totuși chiar dumneața, Herr Argalias, ai spus adinauri: — „Gott sei Dank, er lebt!“

numai eu — întunericul... Da, eu — întunericul... Îmi mor ochii, da, au început să-mi moară ochii puțin cîte puțin. Nu mai văd lumina din tavan, o întrezăresc numai, simt cum eu aproape am izvorit din mine — de ce plec din mine? De ce fug din mine? De ce? — și izbucnesc în plîns. Izbucnesc cu adevărat sau îmi închipui doar că plîng? Cu ce se plîng? Și cu cine? Mai există oare lacrimi în mine dacă am uitat să-mi pun în față? — Herr Oberarzt! Es ist nichts mehr zu machen! — Niets mehr... Vieleicht nur oxigen... Vieleicht... Es tut mir so leid!... — Acum am înțeles cuvintele... Am reușit să le pătrund miezul. Oare de ce? Poate pentru că plîng? Dar plîng? Lui, doctorului și pare rău? Îi pare atât de rău... De ce îi pare rău? A început să fizice iar-rajă aparute de oxigen. Poate că oxigenul... Poate! Oare ar putea oxigenul să...? Ar putea oxigenul să mă aducă înapoi pe mine, să-mi spulberă întunericul de pe ochi, ar putea oare oxigenul să-mi umple nă-rile cu aer, din belșug, să-mi dezlegească mucoasele care vibrează, vibrează, aîit de îngrozitor? Ciudat: sint extrem de lucid, îmi dau seama de tot ce se întîmplă în jurul meu, aud tot ce se vorbește, gîndesc, îmi pun întrebări, dar... cine, care anume din mine e lucid; eu cel din pat sau cel ce-a izvorit din mine și plutește deasupra mea, cel ce m-a părăsit sau cel părăsit, cel care îl ține pe celălalt legat de mine cu o biată șuviță de viață. Dar de ce nu văd nimic? De ce nu văd? Și de ce mă înapăub acum? Vai! — Herr Oberarzt! — „Scin sie ruhe, Schwester Monika!“ — Acum s-a rupt... Acum, în clipa aceasta... Acum totul e cumplit și dur, cumplit de întunecat... Un fir subțire de aer pătrunde pe nări, îl simt luncind spre plămîni, și dintr-o dată încep să mă rostogolesc undeva, într-un adînc. Am timp doar să mai aud un hohot teribil explodînd în mine și o frîntură de cuvînt: — „arzt!“ — Și nu mai sint nici eu, nici cel izvorit din mine, nu mai este nimeni și nimic... — „Gott sei Dank, er lebt!“ — Acum, după ce m-am întors din amintiri, cuvintele acestea răsună altfel în mine. Au ceva din zgomotul moale al merelor care cad în iarba înroșată dinăuntru, în zori. Au ceva care mă bucură, calm, odihnitor. Pleoapele nu-mi mai sint atât de grele, încerc să văd pe fiecare din cei aflați în jurul patului meu. Asupra lui Herr Argalias nu insist. El e în cuvintele care vibrează încă în ființa mea. Madam Lucie se apleacă să-mi pună mîna pe frunte. E rece mina ei, îmi face bine. În stînga, un bărbat voinic și totuși cu o față distinsă, cu un păr ondulat și ușor încurcînt. Zîmbește reținut, încercînd să acopere cu zîmbetul o îngrijorare. Îi simt îngrijorarea: e nerăbdător, îmi explic pe deplin convins. E Herr Oberarzt. O simțeam cum simți că țî-e frig, sau țî-e cald. Lingă el o soră, Schwester Monika... Ce ochi albaștri are Schwester Monika! Și ce subțire e, ce fragedă e și ce blondă e!... Așa vrea să vorbească și fiecare în parte, așa vrea să mă verifică dacă mai pot vorbi, dacă nu cumva sint mai puțin decît am fost în ajun, sau dacă sint mai mult, mai ales că acum nu mă doare nimic, acum respir relativ egal, acum văd, dar omul voinic, Oberarztul, îmi face semn cu degetul la buze să tac. Îl răspund mișcînd ușor din pleoape, dar în sinea mea regret că n-am putut afla încă și, în plus, că nu știu cum așa putea afla, dacă cel sint acum și mă părăsescă. Firește nu mai sint eu — durerea, eu — întunericul, și atunci cine sint?... Cine anume sint acum?... Încep să uit de tot și de toți și să mă chinu cu întrebarea. Pleoapele mi se lasă grele peste priviri și asta mă necăjește. Încerc să deschid totuși ochii. Herr Argalias e din nou în cadrul ușii. Pleacă... Pleacă iar? Ce-o să urmeze? Ce-o să urmeze? mă întreb încăodată după ce ușa se închide, și-mi răspund ca și cînd ar fi fost vorba de altceva, de cel tot altceva: „Er lebt!“

Camera 210 e o rezervă obișnuită. Patul meu, cu creștetul la fereastră, o nopțieră, un fotoliu, o mîsuță rotundă de bar, cu două scaune joase, o chiuvetă în colțul dinspre ușă și încă un pat în care nu se află nimeni. Din tavan atîrnă un glob; deasupra chiuvetei tavanul e pătat de niște urme galbene de apă prelungită dintr-o țevă îngropată. Sint niște urme ciudate pe care, după inspecția vizuală a încăperii, le examinez cu atenție. Mi-e foarte ușor s-o fac intrucit nu e nevoie de nici un efort fizic. Nu trebuie nici să-mi mișc capul, nici să mă forțez a-mi întoarce privirile într-o parte sau în alta. Așa cum stau întins în pat, privirile cad firesc asupra urmelor galbene. Azi dimineață mi-au părut a sugera o tîndă străbătută de două urme de șanț sau de două urme uriașe de reni. Am străbătut tundra odată cu săniile vinînd reni. Am călătorit și-am vinat destul de anevoie adormind adeseori și trezindu-mă fără să-mi pot aminti unde anume mi-am intrerupt călătoria. — După amiază, după ce am ascultat la radio selecțiuni din „Lohengrin“ am făcut o altă descoperire: urmele studiate mai atent semănau cu un picior de balerină într-un joc acut. Descoperirea m-a bucurat: am revăzut, privind piciorul de pe tavan, „lacul Lebedeler“ dar nu în întregime, fiindcă m-a intrerupt Schwester Gertraude, schimbul lui Schwester Monika, vestindu-mă din prag: — „So, Herr Dragoș, und jetzt die Spritzen!“ — După ce mi-a făcut injecțiile s-a așezat pe fotoliu și mă a întrebă dacă nu mi-e urt. I-am răspuns că nu (voiam să revăd în continuare „Lacul Lebedeler“). Schwester Gertraude a ris necredutătoare și a început să-mi povestească ceva, foarte repede, în dialectul ei saxon. Dar dîndu-și seama că nu înțeleg mai nimic a ridicat din umeri și a plecat. — După masa de seară, am văzut în urmele de pe tavan ceva nou: o față cu o umbreluță de soare. Atunci mi-am adus aminte de Pia. Nu m-am mirat că nu mi-am amintit mai degrabă. Încă nu sosise clipa amintirilor calm, senine... Abia atunci sosise: Pia care ce-a putea fi mai calm și mai senin în mine. Pînă atunci însă mă bîntuise furtuna. O vedeam pe Pia acasă, la București. Gînd pe canapeaua ei verde. Ea nu știa nimic. Ea știa că mă aștepta de douăzeci de zile și nu mă întîmpina la aeroport. Am cerut-o. Oare ce citea? — Am dormit foarte tîrziu. Am stat cu Pia, să-i povestesc ce s-a întîmplat. Am dormit abia după ce am auzit vîntul, somnorosă, cea din urmă sirenă de Elba. — E de necrezut și totuși e adevărat: mă multiplic. Mă văd ieșind din mine, ca dintr-o casă: primul, al doilea, al treilea, al patrulea. Mă văd, da, mă văd venind și plecînd și mă urmăresc în toate direcțiile în care plec și nu știu, nu înțeleg cum se poate să fiu eu de mai multe ori, să gîndesc pentru toți cei care au ieșit din mine și au plecat — sau ei toți să gîndescă la fel ca mine și mai ales, toți să caute cu nerăbdare cel ce are și eu să am. Îtîm, departe izvor bîntuit de o sete cum n-am mai simțit vreodată, nește Bistrita între Iacobeni și Gîrlîmba. Ce caut acolo? E soare, o vară plină, Bistrita își lăcrește solzii, lenșă, în stînga, iar în dreapta, fonește iarba prăfuită de remorci și de camioane. În iarba aceasta este, undeva, un halău, o cișmea rudimentară, un soc mic de lemn pe care cure izvorit din pripor, un izvor rece ca gheața. Spre izvorul acela alerg. Nu-mi amintesc dacă am văzut vreodată izvorul, nu-mi amintesc dacă am bîut vreodată din el dar știu exact cum este, știu că în dreapta e o căsuță de birne (este sau trebuie să fie?) că puțin mai sus de el freamă un plic de aluni. Alerg spre izvor bîntuit de o sete cum n-am mai simțit vreodată, nește Bistrita între Iacobeni și Gîrlîmba. Ce caut acolo? E soare, o vară plină, Bistrita își lăcrește solzii, iar soarele pare de-a noaptea ireală. — Am intrat în restaurantul unei gări, o gară necunoscută, ciudat de liniștită, în care oamenii mișună cu febrilitate specifică plecîrilor, dar nu țîp, nu vorbesc, nu gestulează. E o liniște gravă și în restaurantul acesta străbătut de două șiruri de coloane înalte, albe, reci. Și parcă mă simt bine, îmi pare bine că am intrat, e oarecare răcoare sub bolțile acestea înalte. Ferestrele ce dau înspre peron lasă să intre o lumină cumină, răcoasă și ea, și mă duc spre ferestre să las lumina să-mi intre în minci, să mă răzească. — Cineva, nu știu cine, nu-l văd de loc, mă strigă totuși pe nume și-mi face semn să viu după el. Și ciudat, semnele le văd. Pe cel ce le face nu-l văd, dar semnele le văd. Și mă duc în direcția acea și mă așez la o masă. Sint niște prieteni, i-am recunoscut, dar nu-i văd. Și totuși ei sint în jurul meu, unul mi-a întins un pahar de bere și eu l-am luat, unul din degete. E rece... E foarte rece, și mă bucur. Prietenii vorbesc. Unul mă întrebă unde plec. Și

mă întreb și eu: unde plec?... Nu știu unde plec!... Nu știu nici dacă plec sau am avut de gînd să plec... Eu am plecat mai de mult, acum o săptămîină... Am plecat acum o săptămîină și, cine știe, poate că sint încă pe drum... Poate că m-am dat din tren și beau o bere aici în restaurant... Poate că trenul meu a plecat sau va pleca acum, poate un minut sau peste o secundă... Îl trebuie să mă grăbesc! Mi-e teribil de sete și trebuie să mă grăbesc! Întind paharul să ciocnesc cu prietenii, ciocnesc și vreau să duc paharul la gură, dar nu-mi pot mișca mina înapoi. De ce nu pot, mai ales trebuie să mă grăbesc? Să mă ciocnesc odată, poate... Și ciocnesc... Și nu se mai întîmplă nimic. — M-am trezit. În cameră în întuneric. Îmi dau seama că mă doare puțin mina dreaptă. O mișc. Întîlnesc ceva rece și dur: peretele. Dar paharul cu bere? L-am scîpat dintr-o degete cînd mi-am lovit mina de perete?... Păcat... Mi-e sete, o sete cum n-am mai simțit nicodată... — Trenul meu a plecat. Uite așa: m-am încurcat cu prietenii și am pierdut trenul. Pentru o bere, o bere rece ca ghiata pe care tot n-am putut-o bea. Cineva îmi întinde un alt pahar. — Să ciocnim! — Eu zîmbesc trist: — E inutil!... Peretele! Și-apoi mina: n-o pot mișca înapoi. — Atunci bea din izvor! — Mă plec să beau din izvor și tot eu mă rețin. Eu îl prind de umeri pe eu care vrea să bea: „Ești copil? Doctorul țî-a interzis!“ — Mă las pe iarbă și alerg după al treilea eu... Nu, vameși nu mă întrebă nimic, deși stau în fața lor și aștept. E o gară frumoasă, cu plopi pe peron, cu lumne puțin și înserază. În sfîrșit, e bine că am ajuns odată și aici? De cînd îmi tot spun: la anul trebuie să o văd pe Emilia! O tot spun de vreo zece ani. Acum dacă am fost pe aproape, am venit. Dar unde-o fi ea, soțul, copiii? Vameși nu mă întrebă nimic deși eu le-am adus o mulțime de cadouri din România, încît abia le pot duce. Și totuși, deși ei nu mă întrebă nimic eu aștept. Stau chiar în poarta de trecere și oamenii se împiedică de bagajele mele și nu zic nimic, își văd de drum, nici vameșii nu trec, dîncolo țî grija. Și încep să-mi fie teamă să trec „dincolo“ din momentul ce nimeni nu mă întrebă nimic și din momentul ce nu mă așteaptă nimeni. Continui să stau în calea celor ce trec și-mi dă prin minte că nu știu ce aștept... — Sar de pe podet, sar fiindcă altfel nu voi mai ajunge la timp să lovesc eu mai întîi cu lopata în ghiată, să văd izvorul apa. Pînă acum, în clipa aceasta, am mîncat zăpădă, de două săptămîini zăpada ne ține loc de apă și mărsălium, mărsălium

fără încetare, chinuți de toame și de sete, mai ales de sete. Sar și totuși nu cad, rămîn suspendat în aer. Jos, pe poșgița de gheață se frîmîntă o sută de trupuri, o sută de loșei se ridică și lovească într-o ritmică infernală. E o nebunie acolo jos, pe poșgița de ghiată, o nebunie de oameni care se berbecesc în genunchi, pierzîndu-și căștile și armele, ca atunci cînd se va ivi firul de apă să se năpustească asupra lui. Sint disperat că nu pot ajunge și eu în frîmîntarea aceea, să mă bat pentru stropul de apă pe care am ajuns să-l vînez noapte de noapte. Încerc să cad, și nu cad — am nimerit într-un strat de împonderabilitate? Încerc să strig și nu mă aud. Sint că dacă cei de jos vor găsi apă, vor seca toate aple de pe pămînt și eu va trebui să mor de sete. Încerc să mă prind de marginea podetului, să trec înapoi pe pod și deacolo să mă arunc din nou, dar, decodată, jos, pe poșgița de ghiată, nu mai este nimeni și eu cad, cad lingă apă și-ncep să iau eu cășul palmelor și să juc la gură. Și degeaba au, fiindcă sorb dar palmele sint goale, iau din nou și tot în zadar, și mă arunc în apă și apa se sfîrîm în tîndări și urlu de deznașdej, și de deasupra, de pe podet, cad peste mine hotele de ris ale celorlalți, ale celor ce s-au năpusit asupra apei înaintea mea. Și-atunci îmi prind capul în minți și încep să plîng... — Schwester Gertraude mă zgîlție ușor de umeri, să mă trezesc. Îmi șterge cu ceva transpirația de pe obraji, de pe frunte, de pe gît și-mi tot spune ceva ce nu pot înțelege, în care tot revine cuvîntul „saft“. Înțeleg abia mai tîrziu cînd îmi viră între buze un burete îmbibat cu suc de mere. Și arșita teribilă din ființa mea parcă începe a se potoli. Pleoapele cad din nou grele și încep să mă caud, de data aceasta, pe o culme de deal, printro lumină posomorită, roșiatică, prăfoasă. Sint răstîgînit aici, pe culmea aceasta, și un sută-mă întîm eu sulița un burete miuit în must de mere. M-am oprit obosit la picioarele mele, m-am așezat adunîndu-mi genunchii sub bărbie și am dormit... —

deși cunosc glasul. Plutesc încolo și înoace nelînișit, pe deasupra valurilor repezi care sapă la rădăcina bolovanilor grei, pînă o văd... Abia atunci îmi amintesc că am plecat împreună de-acasă, cu și Lila, sora mea Lila, să pătrundem pe insulă... Am pătruns în pădurea de trestie, dar Lila nu s-a putut duce pe insulă. A pornit să treacă prin șuvoi spre malul celălalt și, și nu mai văd nimic, nu mai aud nimic. Alerg în jurul apei, spre pod, strigădui Lilei mi se zbate în creier (creier? dar eu sint ca un vînt acum) și văd, îi văd buclele blonde răsrînte pe valuri. Lila!... Lila!... Lila!... Dar Lila nu mă aude, Lila s-a scunde pe sub apă, înoată pe sub apă, să-și ridă de mine... Dar eu nu mă las, m-arunc spre ea, pătrînd în apă pe sub ea și-o scot la lumină și uite așa o duc pe urmă spre cimitir. E alta lume în urma noastră, numai eu nu sint... A, dar eu sint pretîndînd nevăzut... profesorul își închipuie poate că i s-a părut doar că rostind numele meu i-a răspuns cineva. Vrea să treacă mai departe, dar eu îl opresc: Sint aici, vă rog să mă ascultați, m-am pregătit, doar... Și vocea mea răsună puternic cu ecouri, face parcă să zbirnie gemurile. Profesorul își ridică ochelarii pe frunte și cercetează amănunțit amfiteatrul. Cine îți bate joc de mine? Și cum îți permite? Vriacneau Dragoș! Dar eu sint aici, domnule profesor, sint în fața dumneavoastră, m-ați chemat la examen și am ieșit. Puneți-mi întrebarea!... Din nou glasul meu vibrează puternic și din nou profesorul își coboară ochelarii pe nas. Unde ești? Nu văd pe nimeni! Desigur, nu vedeți, fiindcă eu „trupul“, sint în spital, într-un spital de pe-o stradă pe care n-o cunosc, dar eu, celălalt, eu dumneaț universului meu sint aici, adică sint peste tot... Puneți-mi întrebarea. Poate fi întrebarea de acum 20 de ani... Mi-o amintesc: Vorbește-mi despre Lex Aebutia... Pot să vorbesc, m-ascultați, domnule profesor? Lex Aebutia a fost data la anul 28 sau 48 înainte... sau după Hristos... Vedeți aici m-am încurcat și atunci, dar cred că pînă la urmă am elucidat problema, domnule profesor, Lex Aebutia dădea drept pretoriilor romani... Nu mă ascultați, domnule profesor? Unde plecați domnule profesor?... Nu văd mai văd, domnule profesor!... De ce nu văd mai văd?... Nici eu nu te văd pe dumneață... sintem chit. Ha-ha-ha! Stați domnule profesor, colega mea, fata asta frumoasă de lingă mine — e din Piatra Neamt. Extraordinar, e din Piatra Neamt și stă lingă mine la examen! Fata asta s-a speriat și eu n-ăs vrea să se sperie — a început să-mi fie drag, domnule profesor! Vă rog, domnule profesor, arătați-vă și ascultați-mă! Acum 20 de ani m-ați trîntit la examen... Ar fi păcat săm... Nu știu, nu-mi aduc aminte, dar n-am ce-ți face, nu pot reveni, n-o să mă mai poți vedea fiindcă eu sint mort de vreo

vedea fiindcă... fiindcă, știu acum, cadrul solar a coborât pe fața lacului, nu mă vedea fiindcă s-a răsturnat pe cap și mi-a murit... Un păstrăv mare a început să muște din... O, dar unde e lacul? Unde e lacul, mi-e prea cald, mi-e grozav de cald... fiindcă știu bine acum, cadrul solar a coborât pe fața mea, deci am murit... Vai! Am murit?!

Am găsit-o pe Schwester Monika aplecată asupra mea. Mișunile ei lungi și subțiri — când am avut timp să observ acest amănunt? — mi s-au lipit, răcoșoare, de obraji. Se uită în ochii mei cu o încredere de zămbet. I-a fost teamă să zămbească din plin? Vreau să spun ceva, cred că vreau s-o întreb unde e ceata, dar ea îmi face semn cu capul să tac. Tac și mă uit în ochii ei. Sint atât de adânci! Și mi se pare că din adâncimea lor mă privește, uimite, două ciute. Mă bucur pentru ele ca și când aș fi rugat-o pe Schwester Monika să mă ia în brațe și să mă ducă acasă. Și abia după ce văd bine ciutele îmi dau seama că e dimineață. Oare ce-aș putea vedea în ochii sori Gertraude? — și că m-am întors în sfârșit în mine să stau și cu mine cine știu pînă cînd?

Totul pare să fie în ordine în rezerva mea: tundra de pe plafon mină aceeași turmă nesfârșită de reni prin zăpada albă, ciudat de albă (îmi dau seama că de-aici încolo dimineața, nu voi vedea alteleva pe tundra înzăpezită: simt o nevoie puternică de alb înăuntrul meu și mă gândesc la altele. Dar la ce bun? Inceră să mă gândesc la Pia... Nu reușesc, nu știu de ce nu reușesc. Gîndul nu avea să iașă de aici, din încăperea aceasta liniștită. Să aice de parcă l-ar tine un magnet. Imi spun că probabil Pia e aici, undeva lângă mine, sau în loc te există aici în rezerva mea: aer, obiecte, culori. E aici, fără să-și dea seama, instinctiv, și e firesc ca gîndul să nu aibă unde se duce. Bine, nu mă pot gîndi la Pia, totuși trebuie să mă gândesc la ceva. Nu pot sta așa, fără gînduri, fără preocupări. Vinătoarea de reni nu mă mai atrage, baletul e în programul de după-amiază, trebuie să-mi las ceva pe seara după-amiază. S-ar putea ca după-amiază să nu mă intereseze, dar acum e bine să știu că mi-am lăsat ceva pentru după-amiază.

Afară sună răgușit sirena unui vapor de pe Elba. A, am găsit! Am să mă gândesc la tărîmul Mării Nordului, la dimineața aceea senină cînd Wolfgang (Wolfgang? Un tînar simpatic, zvelt, cu părul ondulat, soferul „Volgajii”, n-a dus la la Schwerin, prin Vismar, la tărîmul Mării Nordului. Iată și plaja cu nisip albicios din care vîntul a închipuit niște dune de-o șchioapă, uite plaja pustie deasupra căreia pescărușii tipă dureros privind spre largul înțecosat, uite apa albastră, mai lichidă parcă decît orice altă apă, alba lovind în tărîmul jos, uite vîlele în cel mai autentic stil gotic și plopii, plopii uriași, neliniștiți. Aici, pe plaja aceasta tristă am schimbat între noi niște daruri: și aminteași, Wolfgang? Eu țineam în dar o mîncare de 3 lei — n-aveam altceva la mine — iar tu mi-ai dat o marcă. (Oare unde o fi fiind marca lui Wolfgang? Mi-a dat-o ca să-mi amintesc de el... Mi-am amintit totuși fără ea, după cît se pare...) Regina... (Cine e Regina?) Regina a ris de noi și-atunci ne-am hotărît să intrăm să bem o bere, cu toții, la bufetul de dimineață de plopi. A, Regina îl însoțea pe Wolfgang. O fată înaltă, voinică, veselă, care a dansat de una singură tot timpul cât am stat pe plajă. Wolfgang a avut de lucru pe urmă: a trebuit să-i scuture pantofii și cioparii de nisip... Era frumos acolo în bufetul acela de pe tărîmul Mării Nordice. La câteva mese, consumatorii tăcuți și blonzi. Beau apă minerală sau cafea. Cînd am intrat noi, gîlgiștii au tras-și. Pe urmă au început să plece, pe rînd. Le tulbură sem, se pare, liniștea. Am întrebato pe bufetiieră:

- I-am supărat cu ceva?
- Nu, așa sint ei.
- Nu vin aici să stea la taifas?
- Ați mai văzut vreodată Marca Nordului?
- Nu.
- Se spune că nimeni n-a văzut Marea Nordului flectîrînd...

Am ieșit din nou pe plajă să privesc marea în tăcerea ei adîncă și înțecosă. Pescărușii tipau dureros, a chemare parcă, așa lovea liniștea în tărîm, iar cerul era înalt, înalt și distant, poartă din pricina plopii.

Pe urmă ne-am întors, Wolfgang, la Schwerin. Voi ați plecat acasă, iar noi, adică eu... spre patul acesta din camera 210. Vezi, Wolfgang, tu nu te-ai gîndit că drumul acela la Marea Nordului o să-mi fie atât de folositor acum.

A trebuit să părăsesc tărîmul Mării Nordului, pentru că așa rezervele mele s-a deschis lăsînd să intre patru oameni în alb foarte gravi și tăcuți. Unul din ei, cel din frunte, m-a salutat din cap, după care s-a așezat pe marginea patului să-mi ia pulsul. Ceilalți trei au rămas în picioare; unul din ei a început să zămbească prietenos, l-am recunoscut, era Herr Oberarzt; ceilalți doi, foarte tineri, unul cu obraji rușeni, aproape copilărești, celălalt cu niște ochelari foarte groși prin care nu i se puteau vedea pupilele.

Am început să-l examinez pe cel ce-mi lua pulsul. Nu-mi văzusem sau poate nu-mi aminteam, așa cum nu-i văzusem sau nu-mi aminteam nici pe cei doi tineri. Avea o față lunguiață, niște ochi foarte căzuți, jorjic și zămbească, și nu știu de ce nu zămbea — părul blond lina, pielea palidă, lătr-o parte. Mi-a lăsat mina și și-a virat cele două capete de stetoscop în urechi. Mi-a lăsat rînd pe rînd vențu aparatului în regiunea inimii, apoi m-a privit lung și pătrunzător, puțin încrunțat parcă, apoi s-a sculat rostind profesional:

- So!
- Și-a aruncat privirile spre tînrul cu obraji rușeni și i-a spus să-mi spună că n-am voie — intruțiți! — da seama că mă simt puțin mai bine — să mă ridic în capul oaselor sau să mă dau jos din pat, că n-am voie să beau lichide — de altfel nici n-o să-mi se dea, surorile vor primi instrucțiuni — și în plus că mi-e strict interes să fiu trist.

Atunci am zămbit și am dat din cap. Tînrul a început să spună căutîndu-și cu greu cuvintele: — Tomm' professor usser să nu mișcați! — asta se nu...

Dar profesorul i-a făcut un semn după care m-a întrebat oarecum surprins:

- Sic sprechen deutsch?!
- Ia, Herr Professor... Nicht so gut, aber doch...!
- Am rostit cuvintele și am rămas cu ele incremenite în minte. Nu-mi venea să cred că mi-am auzit glasul. Pînă în clipa aceea n-am știut dacă mă am în glas, sau nici nu-m-am mai gîndit că mă am în glas. Vorbeam cu mine, dar nu folosisem decît amintirea glasului meu, atunci însă, față în față cu profesorul și cu ceilalți trei medici, îmi redescoperisem glasul rostind: „Ja, Herr Professor. Nicht so gut, aber doch...”. Era un răspuns gîndit momentaneu, totuși un răspuns: Da, domnule profesor... Nu așa de bine, totuși vorbesc...!

Profesorul a mai spus ceva, i-am văzut buzele mișcîndu-se, dar n-am înțeles ce anume și asta pentru că eu îmi savuram bucuria de a-mi fi descoperit glasul. Profesorul mi-a strîns mîna, mi-a zămbit — în sfârșit ochii lui blînzi și-au căpătat adevărată personalitate — mi-a strîns mîna și ceilalți urîndu-mi: „Auf Wiedersehen!” și eu am rămas să rostesc în urma lor cu glas tare: „Auf Wiedersehen, Herr Professor, auf Wiedersehen, meine Herren! Ich bin krank, aber alles wird gut sein, nicht wahr? O, nein ich bin nicht traurig, Schwester Monika. Warum soll ich traurig sein?!” Și sînd so herlich mit mir, Schwester Monika! (15)

Imi ascultam glasul cu o voluptate pe care nu o mai încercasem pînă atunci. Și vorbeam ca să acopăr timpul cu cuvinte, cu tot felul de cuvinte, să-l fac să treacă mai repede, deși n-aveam ce să aștept. La prînz, cînd Schwester Monika a intrat

cu masa, prima mea masă în spital, am întîmpinat-o cu un:

- Guten Tag, Schwester Monika!
- Ea s-a oprit privindu-mă cu ochii mari.
- Warum sind sie so überascht, Schwester?!

După întrebarea aceasta a mai făcut cîțiva pași, a pus tava pe nopțieră, a tras fotoliul lîngă pat, s-a așezat, mi-a luat mîinile în mîinile ei, și mi-a spus:

— Also sie sprechen deutsch? Wunderbar!... Das freut mich... Sie werden mir über Rumänien erzahlen...?

— Sehr gerne, Schwester Monika...!

După plecarea ei am început să vorbesc din nou cu glas tare.

„E trist, totuși, aici, Pia. Tu știți prea bine, eu n-am putut suporta niciodată singurătatea... E-adevărat într-o multă lume în camera mea: medicii, surorile, bătrînică aceea, care vine dimineața să mă spele și căreia pînă acum i-am spus în gînd „Mutti” (de-acum înainte am să-i spun Mutti cu glas tare), vin laborantele să-mi ia probe de sînge, a venit madam Lucie și Herr Argalias și totuși sint singur, nu știu cum să-ți spun, așa cum și tu ești singură acasă. Imi lipsești tu, și dacă-mi lipsești tu, îmi lipsește parcă toată omenirea, fiindcă și pentru mine și pentru tine, cred, omenirea începe cu tine și cu mine, cu noi. Noi sintem cei mai aproape de noi, ceilalți sint după noi oricît ne-ar fi de aproape... De-aici și sentimentul că sint singur, tu ești departe, eu sint departe, da, chiar eu mă simt departe de mine, fiindcă dacă aș fi aproape sau dacă aș fi în ființa mea m-aș putea și fi aproape, mi-aș porunci și mi-aș executa poruncile, dar așa orice mi-aș porunci nu sint în stare să execut, ceea ce e dovada cea mai elocventă că sint departe de mine, că nu pot hotărî asupra mea.

Crezi, Pia, că spun lucruri bizare, neobișnuite sau pur și simplu suspecte? Eu nu știu, nu-mi dau seama, eu spun ceea ce îmi trece prin minte. A început să-mi fie dor de tine, mi-a venit așa, deodată, poate din cauza că Schwester Monika a pomenit de România... Mi-am mai adus aminte de tine odată, nu știu exact cînd, pe urmă am uitat, m-am luat cu altele, sau a fost ceva care m-a împriștat în fel și chip, iar pe urmă m-a crispat, nu știu exact, Pia știu însă că desl vorbesc cu tine acum, tu nici nu mă auzi, nici nu înțelegi măcar ce eu vorbesc cu tine de-aici, de pe un pat de spital după ce eu nu știu cîte ore mai înainte s-ar fi putut să mor. As fi murit și tu n-ai fi știut, ai fi aflat abia după ce aș fi murit și, vezi, asta mi se pare ciudat: ca tu să fi aflat după ce am murit — în loc să fi aflat înainte că voi muri. Cred că aș fi putut muri altfel avînd certitudinea că tu știți că eu mor... Oh, ce prostii vorbesc! Dar vorba aceea: eu le spun, eu le aud. Tu te pregătești, probabil, pentru întoarcerea mea. Sint sigur că ț-ai oprit loc la coșofar pentru mine după-amiază. Mă întîmpini todeauna proaspătă, strălucitoare, și, ca să mă sărut, te ridici puțin în virful picioarelor. Mirosi a cetină și a lîncez întodeauna și mie îmi place grozav amestecul acesta de arome. Pot să jur că în frigider se află două sticle de bere, („numai două, e deajuns!”) și struguri mari și ridichi... Aftă doar că eu n-am voie să beau bere și n-am voie să mîncînc altceva decît un fel de supă cu nu știu ce... și, mai mult decît atât, Pia, eu n-am voie să mă întorc acasă... Și știu de ce?... Nu știu, n-ai de unde ști și poate că e bine că nu știu... Schwester Monika intră alarmată și mă întrebă cu cine vorbesc de atita vreme, a trecut de vreo trei ori prin fața uii și m-a auzit „Um Gottswil!” dar vorbesc mult prea mult, ceea ce ar putea să-mi strice.

— Mit meine Gattin?!, îi răspund și Schwester Monika face dînt-o dată ascunzîndu-și privirile. Se întoarce brusc și iese, dar revine numaidecît și-mi spune că soții mei trebuie să înțelegă că eu n-am voie să fac asemenea eforturi, și că ea o roagă să plece, vizita s-a terminat, ce e prea mult e obositor, că Herr Dragoș trebuia să doarmă de mult.

— Bitte schön, liebe Frau...! invită ea pe cineva imaginat și deschide ușa. O închide la loc și vine la patul meu să-mi pună mîna ei mică și răcoșoasă pe frunte și să-mi ureze:

— Schlafen sie gut, Herr Dragoș...!

Adorm gîndind cu tristețe: „Schwester Monika crede că mi-am ieșit puțin din minți... Oare să-mi fi ieșit totuși?... Cu întrebarea aceasta în minte alunec încet-încet pe o pistă de decolare a unui aeroport...!

10.

E senin, nemişcat de senin și avioanele se rotește, se rotește, deasupra orașului și totul se întrebă de ce nu m-am întors acasă în ziua aceea degetul la buze arînd spre mine cu o mișcare a capului. Pasagerii se liniștesc ca prin farmec și încep să se uite la mine compătimitor și eu întorc capul, mă uit pe ferestruică să văd turla Casei Științei și văd aeroportul Băneasa — ba nu Băneasa, ci Schönefeld — și mă întreb de ce mai zbor din moment ce Berlinul e atît de aproape de Casa Științei... Mă aplec mai bine și o văd pe Pia în sala de așteptare de pe aeroport, cu niște flori în mîna. E îmbrăcată cu tiorul ei gri, firește și-a făcut părul, așa cum prevedeam, atît doar că avionul nostru nu face nici o manevră de aterizare, ci se rotește, se rotește, poate mereu pe deasupra Casei Științei și pe deasupra aeroportului și atunci eu deschid fereastra și sar... Sar și cobor lîngă aeroplan. Și Pia mă vede și iese pe pista de aterizare a avionului meu, (eu cobor spre pista aceea) și ciudat, cînd să mă îmbrățișeze eu nu sint, nu exist, și Pia îmbrățișează aerul, îl mă îmbrățișează odată și încodată și pe urmă mă strigă:

- Unde ești?
- Și eu încerc să-i răspund și nu-i pot răspunde. Și Pia mă strigă din nou și iar nu pot să-i răspund și-mi vine să înnebunesc de neacă că nu mă pot aduna în cel ce sint de fapt, ca să ies Pici înainte. Inceră să mă văd măcar și tot nu reușesc. Am devenit imaterial? De ce nu pot vorbi, de ce nu-i pot răspunde Pici, de ce nu mă văd? întreb. Întreb și mă aud. Acum de ce mă aud. Strig:
- Sint aici, Pia!

Dar de data asta iarăși nu mă aud.

- De ce? urlu.
- Pentru că astăzi e sîmbătă, îmi răspunde steardeza din ușa avionului aterizat lîngă noi.
- Și ce dacă e sîmbătă?
- Întoarcerea dumneavoastră e programată pentru mine, dimineața, la ora 13.30. Iată orarul și bilețul dumneavoastră, răspunde ea și dispăre. Dispare și Pia. Rămîn numai eu pe tot aeroportul. Mă uit să găsesc, în vîzduhul turla Casei Științei. Dar n-o mai găsesc. Nici aeroportul nu-l mai recunosc. Nu e nici Băneasa, nici Schönefeld. E un aeroport ciudat, Avioanele seamănă cu niște pinguini. Da, da, cu niște pinguini. Dacă nu cumva sint chiar pinguini?
- Trebuie să plec de-aici. E trist un aeroport pe care avioanele seamănă cu niște pinguini. Dar unde e plec? A, mi se pare că am un bilet la „Lacul lebedelor”... Trebuie să scap odată de pinguinii ăștia apocaliptici!...

11.

M-am trezit din somn cu o durere ciudată în stînga pieptului, o durere cum n-am mai cunoscut: nu agresivă, nu scîlcitoare, ci potolită, creînd în jurul ei, o zonă de căldură de asemeni potolită și totuși o durere alarmantă care mă face să respir cu grijă ca să n-o stîrnesc mai tare. Aveam senzația că am fost împuscat în inimă și că totuși inima se încălzește să bată înainte, inegal, e adevărat, dar să bată.

As fi vrut să mă mișc puțin, să mă întorc pe-o parte parcă să-mi cubăresc durerea cumva, și am și schițat o mișcare, dar un junghi ascuțit cu rășfrîngeri pînă-n creierul mic m-a interesat.

M-am resemnat: pentru mine nu există nici o altă poziție decît cea de răsîgnire, o anume răsîgnire: întins pe spate, cu mîinile în lungul trupului, cu capul pe o pernă ușor ridicată. Puteam întoarce doar ochii spre dreapta sau spre stînga. Încolo, orice altă mișcare era „verboten!”

Oare cît voi trebui să stau răsîgnit astfel? m-am întrebăt simînd cum îmi tremură pleoapele. Și mi-am răspuns. Mai mult decît îți închipuți... De unde ști?... De ce-ți tremură pleoapele? O clipă de slăbiciune... Nu, un semn... Ce fel de semn? De la cine?... De la o conștiință superioară sau... Sau? Sau e un semn al instinctelor care sint că... Fleacuri? Asta se cheamă misticism... Dacă tot exagerezi de ce nu spui că înseamnă... metafizică? Nu știu, nu mă pot gîndi nici la una, nici la cealaltă. Și totuși cum de mi-a venit în minte? Doar nu m-am dere-

glat puțin mintal? Și dacă ar fi așa, ar fi de mirare?

Cît să fie cealalt? Oare asta e sensul întrebării? Firește, nu e asta. Ce am să fac pînă diseară?... E atît de mult pînă diseară... Dar „Lacul lebedelor”? La naiba cu „Lacul lebedelor”! Cît am să mă pot amuzi?... Dacă n-ar fi durerea asta caldă din stînga pieptului, dacă n-aș fi atît de departe și dacă n-aș fi atît de singur! Oare dacă aș fi bolnav acasă mi-aș pune întrebarea: cît timp va trebui să stau răsîgnit astfel?... Acasă? Ce înțelegi prin acasă? Nu pot insira amănunte. Acasă e ceva foarte cuprinzător, ceva foarte senin, ceva din care eu lipsesc acum, un loc rămas gol în spațiu, ceva care mă reclamă să revin acolo fiindcă acolo mă potrivec eu cu tot ce există în jur, ceva care este tot. Sint absolut sigur, acasă nu mi-aș fi întrebăt cît va trebui să stau răsîgnit astfel. Acasă mi-aș fi aruncat privirile pe ferestruică și m-aș fi liniștit. Aici nu pot privi pe ferestruică. Ferestra e dincolo de creștetul meu și eu nu știu ce se poate vedea pe ferestra. Eu nu știu nici ce este dincolo de ușă, dar grozav așa vrea să știu. Nu pot privi nici cînd dect în mine însumi și asta e atît de pușin...

Un ciocînit în ușă m-a făcut să tresar. A intrat Schwester Gertraude cu un buchet de crizanteme. Pe mine crizantemele mă intristează. Poate pentru că sint flori de toamnă și eu nu suport toamna ca anotimp. Asta de cînd a murit tata. Era toamnă nevro-simil de frumoasă. Și toate florile de pe catafalcul lui au fost crizanteme. De-atunci și toamna și crizantemele mă intristează.

— Sie haben Gäste, Herr Dragoș?!, mă anunță Schwester Gertraude.

Sint că mă aprind la față și inima începe să-mi bată mai tare. De ce mi-a venit în minte toamna numele Pici?

— Aber nein, die Gäste sind nicht von Rumänien, Herr Dragoș?!, îmi temperază emoția Schwester Gertraude. Sint niște prieteni de-aici, îmi explică ea în continuare și fac loc să intre unei doamne și lui Wolfgang, Wolfgang, soferul care m-a dus la tărîmul Mării Nordului.

— Guten Tag, îmi urează el și vine să-mi strîngă mîna, apoi mi-o prezintă pe doamna care îl însoțește. Nu înțeleg cine e și cum o cheamă, pentru că nu sint atent la ce spune el, ci sint atent la ce face și ce spune ea. Se apropie de nopțieră și începe să desearce dînt-o plasă o mulțime de borcane cu computori de casă, portocale, socolată, niște cărți. Cînd sîfîrșește își trage fotoliul lîngă mine și-mi ia mîna stîngă în palmele ei și începe să-mi vorbească cu un glas atît de catifelat, atît de blînd, încît simt cum mă induiesc. Imi spune cuvinte de incurajare și le spune adăugîndu-le cite ceva din frumusețea ochilor ei, bustului ei, zropitelor din obraji; și pal-

Desene de MIHAI SĂNZIANU

mele ei sint calde, și pe mine nu mă mai doare în partea stîngă a pieptului. O privesc și o ascult și mă întreb cine e: soția lui Wolfgang? Dacă-i soția lui, îl fericească... Sau poate e cineva din reacția la care e sofer Wolfgang?... Și cum o fi chemînd-o?... Oare stie ea că fără să bănuiesc, mi-a adus lîngă pat, în după-amiază elei de a treia zi de răsîgnire, pe Pia?

Wolfgang stă la picioarele patului și-l văd și pe dînsul abia stăpînîndu-și emoția. La ce e-o fi gîndindu-se? M-a cunoscut cu numai cinci zile înainte, ne-am împrietinit cu numai cinci zile înainte și uite că s-ar fi putut... Dar n-a fost așa. Mă uit din cînd în cînd la Wolfgang — e înalt, subțire, are părul ondulat și poartă o cravată îngustă de piele, cu un nod minuscul și revăd Marca Nordului și plaja pe care dansa transfigurată Regina. De fiecare dată, Wolfgang îmi zămbește și-mi face, cu mîinile înclinate, semnul care îi se face boxerilor înainte de a intra pe ring, „Fii tare! Să nu te lași bătut, auzi?” Eu mișc pleoapele promițîndu-i că n-o să mă dau bătut cu nici un preț și îl ride și o întrerupe pe femeia care-mi ține mîna în palmele ei cu cite un „Bravo! Bravo!”

Pe urmă vine Schwester Gertraude și musfiră mine începe să-i explice ce se află în borcanele de pe nopțieră și o roagă să-mi poarte de grijă, să nu mă lase să mă intritez nici o clipă, apoi mă mîngîie pe obraji, se apleacă să mă sărute prietenesc de rămas bun și pleacă, împreună cu Wolfgang. Iar eu rămîn înclărmătat și nedumerit, cu privirile după ei și nu știu ce să răspund reflecției lui Schwester Gertraude:

- E bine să ai prieteni oriunde, fiindcă nu se știe niciodată cum poți avea nevoie de ei.
- Încuvîntez abia auzit:
- Da, da...
- Dar Schwester Gertraude e curiosă ca orice femeie:
- Vă cunoașteți demult?
- Îi răspund automat:
- Da, desigur...

Rămîn apoi singur în cameră, bucuros că am să am de ce mă gîndi pînă la ora cînd voi adormi totopit de somnifer.

12.

Sora Koenig care a intrat de serviciu pe Station 71 A dimineața dimineața e o femeie durdulie și totuși deosebit de delicată. Facem cunoștință în timp ce îmi pregătește, cu degetele lungi și subțiri de pianistă, înțepițele. E blondă, poate chiar pre blondă — sustine ea — și o cheamă Krislind. Locuiește în Meissen și vine cu trenul la serviciu: o jumătate de oră de drum. E și firesc să locuiească la Meissen.

Soțul ei este maistrul la vestita fabrică de porțelanuri (are să-mi aducă ea într-o zi cîteva mostre să le văd, fiindcă e păcat să treci prin Germania și să nu vezi Meissen-ul măcar sub forma celorva mostre). Ar fi putut locui și în Dresda, dar e mai greu. Dresda e puțin distrusă de bombardamente în ultimele zile ale războiului, păcat, era un oraș minunat! Firește, va continua să fie un oraș minunat, dar e atît de greu să iei atîtea lucruri de la început.

Ei, și acum vine partea cea mai neplăcută: injecțiile propriu-zise, dar să nu-mi fac grijă, are o inimă foarte ușoară, n-o să simt nici cît o înțepătură de ac. A auzit că România e țară frumoasă, poate va veni s-o vadă cîndva. Poate — oamenii sint cîteodată revoltatori de comizi. Ei i-a plăcut să călătorească, dar nu poți călători cînd vrei, mai ales cînd ai și copii. Ea are o fetiță la fel de blondă ca ea. E adevărat că n-am simțit nimic... Să-mi fie de bine. Și acum o întrebare: îmi place să ascult muzică? Desigur nu e vorba de o orchestră simfonică, ci de una mai modestă, de amatori, care așteaptă pe culor, pe spațiul dintre Station 71 A și 72 A, hotărîrea bolnavilor: să cînte sau nu. Asemenea vizite muzicale au loc în fiecare miercuri și duminică și bolnavii prețuiesc grija pe care le-o poartă artiștii amatori. Mă să pot suporta concertul? Mă grăbesc să răspund că mă bucur că am prilejul să ascult o asemenea orchestră. Atunci — zice sora Koenig (curios, ei nu-i pot spune Schwester Krislind — și nu știu de ce) am să las ușa rezervei deschisă așa cum se obișnuiește.

Sora Koenig a țesit foșnindu-și halatul alb și numaidecît i-am auzit vocea pe culor.

— Bitte schön, Herr Diriginte...!

Orchestra nevăzută a atacat un cîntec popular, puțin naiv, puțin nostalgic, răsplătit cu aplauze pe care mi le închipuim dinl buza din rezerve și saloane, pe ușile deschise și întîlnindu-se pe culor. Aș fi vrut să aplaud și eu, dar mi-era frică să fac efort; și, ca și cînd s-ar fi simțit lipsa aplauzelor mele m-am gîndit să-i explic sori Koenig, la prima ocazie, de ce anume n-am putut aplauda...

Totul a decurs bine și liniștit pînă la ora 13.30. Pînă la ora aceea am reușit să mă amăgesc sau mă las amăgit. Pînă la ora aceea am tot alungat sau m-am ferit din calea unui mari tristeti. Dar la ora 13.30 n-am mai putut rezista. La ora 13.30, pe aeroportul Băneasa ateriza avionul cu care trebuia să mă întorc eu acasă. Pînă la ora 13.30 în ziua aceea de duminică, nu știu, nu bănuia nimic. Nimeni de-acasă nu știa, nu bănuia nimic. Dar atunci, în duminica aceea la ora 13.30 aveam să aflu. Aveam să iasă în întîmpinarea călătorilor coborîți din avion și aveam să mă caute cu privirile. O vedeam pe Pia în fruntea grupului alcătuit din cunnați, cumnate,

că nu știu că mi-a fost rău. Crede că dacă aș ști m-aș alarma. Primesc jocul. Răspund:

- Sehr gut!...
- Atunci e bine, declară el și se așează mai comod în fotoliu. Imi place doctorul Weiss. Are o figură distinsă sau mai bine zis figura lui emant o anume distincție caldă, generoasă.

Are niște priviri atît de sincere, atît de prietenoase încît te simți ocrotit, în deplină siguranță cînd te privește. E a treia oară sau a patra oară lîngă patul meu și todeauna prezența lui mi-a înșulțat curaj, încredere. Acum mă privește puțin îngîndurat. Imi dau seama că pregătește ceva: un gînd sau o hotărîre. Aștept, calm. Mă simt destul de bine, atît doar că în partea stîngă a pieptului ascund parcă o pasăre rănită. Dar pasărea s-a ghemuit în ea, nu se zbate. Doctorul Weiss face o mișcare: se așează picior peste picior. Își rezăună cotul mîinii drepte pe bratul fotoliului și-și prinde bărbia în pumn. Aștept. Peste o clipă-două va începe să vorbească. Așa se și întîmplă.

— Ați observat că în rezerva dumneavoastră aparut ceva nou?

Ridic din sprincene.

— Nu, n-am observat...

— Atunci încercați să descoperiți...

Imi roteșc privirea atît cît mi le pot roti și descopăr pe un taburet lîngă fotoliul pe care stă medicul, un telefon.

— Acum observ...

— S-ar putea ca acest telefon să sune, să vă chem eu sau altcineva...

— Altcineva?

— Desigur, altcineva, fiindcă eu sint aici acum... Deci eu nu vă pot chema la telefon cînd mă aflu aici...

— Domnule doctor...

— S-ar putea să producă vreo emoție sunetul telefonului?

— Nu, domnule doctor, sint pregătit...

Sint totuși că mi se urcă un nod în gîtlej. Înghit repede ca să-l împing înapoi. Mai înghit odată... Dar doctorul Weiss e pregătit și dînsul pentru orice. La ce pe nopțieră sîringa și-mi spune zîmbind (cît de reconfortant zîmbește omul acesta!):

— Pașa bună... sinteți de acord?

După aceea așteptăm. Sint de un calm care mă intrigă puțin și simplu. Mă simt parcă vinovat de atita calm. Doctorul Weiss a descoperit un subiect foarte interesant de povestit: castelele din jurul Dresdei: Moritzburg, Plintz... Are să-mi arate mine un album. Ascult întrebîndu-mă mereu de ce nu sună telefonul. Aflu amănunte picante din viața regelui August cel Puternic, despre nenumărații săi copii din flori, dar de ce nu sună telefonul asta odată? Doctorul Weiss e un bărbat împozant, are niște umeri atletici, o față ovală, sprincene groase, glas plăcut, de bariton. Ride cu poftă, din plin. De un amănunt pe care și l-a amintit și rid și eu. Imi dau seama perfect de bine că știe că mie mi-l gîndușă atîtea și totuși continuă să povestească? Apoi imi dau seama că de fapt, vînd-nevînd, tot mă sustrage gîndurilor mele, că pe firul desfășurării lor se interup din cînd în cînd amănuntele povestirii doctorului, amănunte care mă împiedică pur și simplu să-mi duc gîndurile pînă la capăt și să mă las pradă lor. De-acca în ființa mea e o continuă hărțuire, un talmeș-balmeș, ceva care mă ține mereu într-un echilibru perfect. Incep să-l admir pe doctorul Weiss pentru ceea ce reușește cu mine și sint gata să-i o spun, dar pe ușă intră sora Koenig care îl anunță:

— Domnul profesor la telefon, ridicăți receptorul... Eu presint însă că nu e domnul profesor ci Bucureștiul. Presint, nu sint sigur: peste o clipă imi spun că m-am înșelat pentru că doctorul Weiss discută efectiv cu profesorul.

— Nu, nu e nimic nou de semnalat, totul e în ordine, domnule profesor... Eu? Mă întretin cu prietenul nostru din România... Inceră să-l amuz eu aventurile galante ale lui August cel Puternic. Da, dacă doriți, potîm, vi-l dau...

— Și-mi pune receptorul la ureche. Și aud:

— Dragul meu, dragul meu, eu sint, mă auzi?

O aud, o aud, dar nodul acela afurisit mi s-a urcat din nou în gîtlej și nu pot răspunde:

— Alo, alo, mă auzi? Eu sint... Pia...

Și eu mă chinușă să alung nodul din gîtlej, simt că îmi tremură pleoapele și nu pot răspunde: „Da, te aud, te aud foarte bine!”

— Alo! Alo! Alo!...

Și în sfârșit, minunea se întîmplă, imi aud glasul:

— Trăiesc!... Trăiesc!... Trăiesc!...

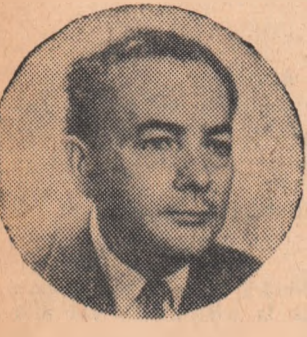
Cîteva secunde, de la celălalt capăt al firului nu se aude nimic. Înțeleg, Tac, nu spun nimic. Ce să-i spun: să nu plîngă? Dar ea nu vrea să știu că plînge. A acoperit microfonul cu palma. Pe urmă tot ea revine:

— Îți mulțumesc că trăiești...

Vreau să-i spun să-i mulțumesc doctorului Weiss, dar acum nu pot vorbi eu. Nodul acela

DECEȚAREA ȘI CUCERIREA SPAȚIULUI COSMIC

Dialog: CĂLIN POPOVICI — ION BIBERI

CĂLIN POPOVICI

Unii din noi vor auzi Susurul motorilor galactice, Rachețele pe șanțul lui Iunimă luncă... Pășturi cutecătoare pe un grumaz de făcăr Calători-vor pe oceanete late; Cu o manevră răsturnă-vor timpul Ca pe-un cernăle de nisip... VIRGIL GHEORGHIU

ION BIBERI: În lecția a XIX-a a Cursului său de filosofie pozitivă, Auguste Comte constată că metoda astronomiei se mărginește la simpla observație, redusă (...) la cea mai mică extensiune cu putință, în legătură cu activitatea umană a unui singur organ de simțiri: „Experiența, în această știință, afirmă gânditorul, este, firește, cu neputință”, iar comparația întemeiată pe observații directe este, de asemenea, înălțurată.

Faza de evoluție a astronomiei pe care o defineau aceste constatări este, în prezent, înlat în urmă: astronomia a intrat în faza experimentală; observațiile cerului și se substituie o intervenție activă a ființei umane în realitățile extraterestre; prin caplarea și studiul undelor mai înalte necunoscute, astronomia a devenit o știință a nevăzutului; observațiile astronomice sînt adevărate culturi de rezonanță, care amplifică și amănunțesc zvonurile și armoniile spațiului, pe care gânditorii și poezii secolelor anterioare nu făceau decât să le presupună, în speculații și reverii; dilatarea spațiului cosmic cunoscut a fost împlinită în înfinit; concepția pascaliană a nesfârșirii devine cîmp de explorare umană. În ultimul deceniu, astronomia se orînduiește astfel în categoria științelor, îndreptînd definiția dată cîndva: a cunoaște, pentru a putea...

Prin această, astronomia încețază de a mai fi o știință specială, depărtată de viața imediată, rezervată citora cercetători; cunoștințele astronomice fac parte în prezent din cultura generală obligatorie a fiecărui om. Această disciplină ne arată mai clar decât oricînd știința locului pe care oamenii îl ocupă în univers; cunoștințele astronomice alcătuiesc pentru fiecare dintre noi o introducere în gîndirea filosofică și științifică.

În același timp, astronomia arată întregii omeniri o călăuzire practică: depășirea limitelor terestre, prin zbor astral. Înțelegem să dăm acestui fapt semnificația lui majoră, de ordin antropologic. Omul, ființă cosmică, apărut în lume prin încercările tuturor condiționărilor de factori terestri și siderali, nu s-a împlinit cu adevărat în realitatea și demnitățile lui-a sculit în epoca noastră, cînd s-a demis din conțințentele imediate ale colțului de lume în care a apărut, pentru a cuceri spațiul. Trebuie să vedem în acest fapt, ce se va concretiza în curînd, în clipa în care omul va pune piciorul pe un alt corp ceresc, o confirmare supremă a puterii de gîndire și creație tehnică a ființei umane — dar și de afirmare metafizică a originii sale universale.

Scoțosec că ar trebui să ne exprimăm în fiecare clipă a vieții noastre bucuria de a trăi într-un moment istoric, în care visul milenar al omenirii, consemnat în mitul lui Dedal și Icar, se află în faza ultimelor pregătiri ale împlinirii. Ne exprimăm astfel emoția, gîndim-ne că acestui fel și consacrăm activitatea cîteva milioane de cercetători, risipiți în numeroase instituții științifice și stații de observații astronomice, pe întinderea planetei noastre, înconjurată, în prezent, de o salbă din ce în ce mai bogată de sateliți artificiali, adevărat cortegiul de laboratoare spațiale.

Sîntem, totuși, la începutul noii ere; studiul teoretic al spațiului va trebui să fie completat, pentru a îngădui o siguranță deplină zborului astral. Curiozitatea oamenilor o cultură generală din țara noastră așteaptă de la domnia-voastră, tovarășe profesori, o precizare în privința orientării acestor cercetări, în viitorul apropiat, cu deosebire în privința intensității radiațiilor cosmice și a densității meteoritelor ce parcurg spațiul cosmic și care ar putea alcătui anumite dificultăți pentru cosmonavigație.

Curiozitățile noastre sînt legitime. Am vrea să știm: ne aflăm oare, în prezent, în posesia tuturor cunoștințelor teoretice necesare, îngăduind o călătorie astrală mai îndelungată a aparatelor minuite de echipajele umane? Experiențele săvîrșite pînă acum sînt oare, în această privință, concludente — într-un sens sau altul?

CĂLIN POPOVICI: În intervenția dv., tovarășe doctor, ați atins foarte multe probleme. Nu-ș putea să mă refer la

toate. Este adevărat că în noua eră cosmică, ce s-a deschis omenirii de un deceniu, aspectul științific și tehnic s-a schimbat foarte mult. Schimbări foarte mari sînt prevăzute și în viitorul apropiat. Debarcarea unor prime aparate automate pentru detectarea vieții pe planeta Marte, cu telemetrierea rezultatelor pe Pămînt, ar putea duce la o revoluție în biologie, în problema originii și evoluției vieții, dacă se vor descoperi acolo oarecare forme de viață, orielt de întotdeauna ar fi ele. De altmînteri zborul spre Marte, cu rachete cosmice dotate cu felurite aparate automate, sînt prevăzute pentru decada urmînd anulului 1970, ca cea mai importantă parte a programului spațial al S.U.A.

Ideii cu totul noi despre locul omului și civilizației sale în univers s-ar dezvolta dacă s-ar recepționa emisiile radio ale locuitorilor inteligenți ai planetelor unor stele mai apropiate. Astfel de încercări de recepție au și început a fi făcute încă de acum cîțiva ani, deocîndată fără rezultat pozitiv. Gîndiți-vă ce ar însemna descoperirea unei subcivilizații cosmice, cu un trecut de cîteva milioane de ani,

a fi exagerate de cînd sateliții „Pegas”, de foarte mare anvergură, lanșați special pentru studiul micrometeoritelor, au arătat că probabilitatea ciocnirii navei cosmice cu un meteorit este extrem de redusă și poate fi neglijată.

Nu același lucru se poate spune de radiația ionizantă solară și protonii de mari energii emiși de Soare în timpul exploziilor solare (erupții cromosferice). Acești protoni, prin interacțiunea cu materialele navei cosmice, produc radiații foarte periculoase pentru cosmonauți, care le pun viața în pericol. Precizarea erupțiilor protonice este acum în centrul atenției astrofizicienilor solari. S-au înțepins cîteva mari acțiuni de colaborare științifică internațională, la unele din care a participat și observatorul nostru, pentru a se studia aceste fenomene și a ajunge astfel la precizarea lor. La ora actuală această nu este posibil, dar există multe indicații sigure în sensul că problema va fi rezolvată în 2-3 ani. Zborurile spre Lună vor fi efectuate în perioadele de calm ale activității solare, iar cînd se vor prezice intense erupții protonice, se vor da aler-

ION BIBERI

a apărut o nouă astronomie de raze X și gama. Astfel, începînd din 1962, rachete trimise la circa 150 km. înălțime au descoperit niște surse cercești de raze X, una mai intensă, în constelația Scorpioniului. Anul trecut, prin dispozitive extrem de ingenioase de bordul unor rachete, s-a putut preciza că misterioasele surse X se gășește în două mici pătrate pe suprafața cerului, de numai 2 $\frac{1}{2}$ minute de arc lateră. Cercetîndu-se cu telescopul de 5 m. de la muntele Palomar regiunile respective, s-a identificat sursa ca o mică stea, foarte albastră, de o

triflor naturale, sau indicațiile oferite navigației, prin mijloacele sateliților artificiali. Faptul hotărîtor, însă, care va schimba suprafața și fințelul umane, civilizăției umane, dînd o soluție înmulțirii rapide a populației Pămîntului, ca și a problemei resurselor limitate în materie prime și izvoare de energie actuală, va fi folosirea studiului cosmic în scop energetic-industrial: prin deocetarea resurselor minerale din fundul mărilor și interiorul Pămîntului, cu ajutorul observației săvîrșite de laboratoarele spațiale, prin caplarea energiei cosmice, în primul rînd solare, și prin construcția unor adevărate industrii cosmice, fie în vaste uzine asamblate în spațiu, în jurul Pămîntului, fie pe Lună sau pe alte corpuri cercești. Vom asista în curînd la o industrializare a spațiului cosmic, problemă asupra căreia cercetătorii romîni, cu deosebire D. St. Andreescu, au informat de altmînteri competent publicul nostru cititor.

Faptele, cunoscute de omul de cultură în liniile lor generale, urmează a fi, însă, confirmate de savantul specialist: ne veți indica, desigur, amploarea acestei industrializări, specificul condițiilor de lucru al uzinelor cosmice, și așa mai departe, progresii cronologice a acestei activități.

C. P.: În ceea ce privește cosmoenergetica, sînt multe lucruri în domeniul noilor fantezii inaripate. Pînă a aduce minerale de pe Lună sau a construi acolo uzine speciale, este mai ușor de a aduce noi cunoștințe în Cosmos, care, aplicate pe Pămînt, ar putea influența considerabil tehnica terestră.

S-a apreciat că precizarea vremii pe o perioadă mai îndelungată ar putea crește producția agricolă a globului cu 50%. Cu sateliții meteorologici și cu înțelegerea mai bună a legăturilor Soare-Pămînt, obținută tot cu ajutorul rachetelor și sateliților, se speră că în cîțiva ani precizarea vremii va fi asigurată. De altmînteri, sateliții meteorologici au și adus servicii neprețuite, salvînd oameni și bunuri în drumul uraganelor tropicale, ale căror formări și deplasări le-au putut urmări.

Comunicațiile îndepărtate, intercontinentale, prin sateliți, au devenit o velenitate a zilelor noastre. Dacă acum sînt circa 400 căi de comunicații prin cele 5 cabluri transatlantice, în 1970 va fi nevoie de 1000, iar în 1980 de 3500 c. Cablurile telefonice vor fi în curînd suprasaturate și, în afară de aceasta, cu ajutorul lor nu se pot transmite emisiunile de televiziune. Peste 55 de state sînt în noua societate de comunicații prin sateliți înțelși, printre care și Iugoslavia, Grecia etc.

Sateliții au permis în cîțiva ani să se cunoască mai bine forma și dimensiunea Pămîntului, dect în 300 de ani de geodezie clasică. În afară de importanța teoretică deosebită a acestor cercetări, ele duc și la alcătuirea precisă a hărților pe mari întinderi, la precizarea pozițiilor insulelor izolate, la cunoașterea distribuției maseilor în interiorul Pămîntului și în scoarța sa.

Din perturbații în mișcarea sateliților apropiați se poate deduce prezența unor vaste bazine miniere, cum a fost cazul cu astfel de bazine în U.R.S.S. Deocîndată sînt indicații generale, dar cu vremea s-ar putea vorbi de adevărate prospecții prin sateliți, la care v-ați referit.

Descoperirea unor câmpuri biologice închise, pe navele cosmice, folosind diferite alge, ar avea o considerabilă importanță în hrana viitoare a populației globului. Noile baterii solare și chimice folosite pe sateliți vor deveni cu timpul de uz curent pe Pămînt...

Dar ce perspective neașteptate le-ar deschide cercetările biologice și aplicațiile lor pe Pămînt? Descoperirea unor forme de viață pe Marte! O cunoaștere mai amănunțită a mecanismului evoluției va duce la crearea unor noi specii animale și vegetale.

OMUL, FIINȚĂ COSMICĂ
I. B.: Cu decenii în urmă, la începutul industriei automobile, cîțiva cercetători s-au putut întreba dacă organismul omeneș va putea suporta viteze apropiindu-se de 50 km. pe oră... O alare navitate ne face, în prezent, să surîdem. Experiența a dovedit imensa adaptabilitatea a omului la condițiile de ambianță extraterestră... Ele converg înspre constituirea unei medicine și a unei igiene spațiale. Biologia și medicina se integrează astfel firesc științelor cosmonautice. Omul se află în centrul tuturor cercetărilor, nu numai ca geniu inventiv, dar și ca rezistență și adaptare fizică. Cosmonautica va conduce astfel la o concepție generală de antropologie cosmologică, verificînd nu numai rezistența organismului uman, dar și reacțiile lui sufletiste, la condiții de viață excepționale. Omul opune intensității nu numai puterea sa de inventivitate, dar și calități morale, de curaj și prudență, presupunînd acceptarea sacrificiului, pentru triumful unei idei.

Am fost, în adolescență, impresionat de faptul, consemnat de istorie, că la înălțarea primului balon în spațiu, unul din

asistenți a alungat din nacelă cele cîteva animale care urmau să se înalte pentru prima oară în văzduh, pentru a le lua locul, declarînd că această cinste nu se cuvine decât omului. Gestul nu alcătuiște numai o dovadă de temeritate; el are deopotrivă o semnificație etică și simbolică: arată că orice cucurire se săvîrșește nu numai prin știință, dar și prin acceptarea sacrificiului. Cucurirea atmosferelor avea, în fapt, să înscrie în rîstimpul a două secole o lungă listă de jertfe și eroisme.

Era cosmică, în care am intrat, a împus, la rîndul-i, sacrificii. În lupta cu necunoscutul au căzut primii oameni.

Efortul continuă, însă. Rămîne numai, din partea omului de știință, evitarea sacrificiului înutit, prin cercetare, iar din partea cosmonautului, îmbrînarea curajului cu prudența. La începutul drumului către stele va trebui să definim calitățile supreme ale ființei umane, civilizăției umane, dînd o soluție înmulțirii rapide a populației Pămîntului, ca și a problemei resurselor limitate în materie prime și izvoare de energie actuală, va fi folosirea studiului cosmic în scop energetic-industrial: prin deocetarea resurselor minerale din fundul mărilor și interiorul Pămîntului, cu ajutorul observației săvîrșite de laboratoarele spațiale, prin caplarea energiei cosmice, în primul rînd solare, și prin construcția unor adevărate industrii cosmice, fie în vaste uzine asamblate în spațiu, în jurul Pămîntului, fie pe Lună sau pe alte corpuri cercești. Vom asista în curînd la o industrializare a spațiului cosmic, problemă asupra căreia cercetătorii romîni, cu deosebire D. St. Andreescu, au informat de altmînteri competent publicul nostru cititor.

Faptele, cunoscute de omul de cultură în liniile lor generale, urmează a fi, însă, confirmate de savantul specialist: ne veți indica, desigur, amploarea acestei industrializări, specificul condițiilor de lucru al uzinelor cosmice, și așa mai departe, progresii cronologice a acestei activități.

C. P.: În ceea ce privește cosmoenergetica, sînt multe lucruri în domeniul noilor fantezii inaripate. Pînă a aduce minerale de pe Lună sau a construi acolo uzine speciale, este mai ușor de a aduce noi cunoștințe în Cosmos, care, aplicate pe Pămînt, ar putea influența considerabil tehnica terestră.

S-a apreciat că precizarea vremii pe o perioadă mai îndelungată ar putea crește producția agricolă a globului cu 50%. Cu sateliții meteorologici și cu înțelegerea mai bună a legăturilor Soare-Pămînt, obținută tot cu ajutorul rachetelor și sateliților, se speră că în cîțiva ani precizarea vremii va fi asigurată. De altmînteri, sateliții meteorologici au și adus servicii neprețuite, salvînd oameni și bunuri în drumul uraganelor tropicale, ale căror formări și deplasări le-au putut urmări.

Comunicațiile îndepărtate, intercontinentale, prin sateliți, au devenit o velenitate a zilelor noastre. Dacă acum sînt circa 400 căi de comunicații prin cele 5 cabluri transatlantice, în 1970 va fi nevoie de 1000, iar în 1980 de 3500 c. Cablurile telefonice vor fi în curînd suprasaturate și, în afară de aceasta, cu ajutorul lor nu se pot transmite emisiunile de televiziune. Peste 55 de state sînt în noua societate de comunicații prin sateliți înțelși, printre care și Iugoslavia, Grecia etc.

Sateliții au permis în cîțiva ani să se cunoască mai bine forma și dimensiunea Pămîntului, dect în 300 de ani de geodezie clasică. În afară de importanța teoretică deosebită a acestor cercetări, ele duc și la alcătuirea precisă a hărților pe mari întinderi, la precizarea pozițiilor insulelor izolate, la cunoașterea distribuției maseilor în interiorul Pămîntului și în scoarța sa.

Din perturbații în mișcarea sateliților apropiați se poate deduce prezența unor vaste bazine miniere, cum a fost cazul cu astfel de bazine în U.R.S.S. Deocîndată sînt indicații generale, dar cu vremea s-ar putea vorbi de adevărate prospecții prin sateliți, la care v-ați referit.

Descoperirea unor câmpuri biologice închise, pe navele cosmice, folosind diferite alge, ar avea o considerabilă importanță în hrana viitoare a populației globului. Noile baterii solare și chimice folosite pe sateliți vor deveni cu timpul de uz curent pe Pămînt...

Dar ce perspective neașteptate le-ar deschide cercetările biologice și aplicațiile lor pe Pămînt? Descoperirea unor forme de viață pe Marte! O cunoaștere mai amănunțită a mecanismului evoluției va duce la crearea unor noi specii animale și vegetale.

OMUL, FIINȚĂ COSMICĂ
I. B.: Cu decenii în urmă, la începutul industriei automobile, cîțiva cercetători s-au putut întreba dacă organismul omeneș va putea suporta viteze apropiindu-se de 50 km. pe oră... O alare navitate ne face, în prezent, să surîdem. Experiența a dovedit imensa adaptabilitatea a omului la condițiile de ambianță extraterestră... Ele converg înspre constituirea unei medicine și a unei igiene spațiale. Biologia și medicina se integrează astfel firesc științelor cosmonautice. Omul se află în centrul tuturor cercetărilor, nu numai ca geniu inventiv, dar și ca rezistență și adaptare fizică. Cosmonautica va conduce astfel la o concepție generală de antropologie cosmologică, verificînd nu numai rezistența organismului uman, dar și reacțiile lui sufletiste, la condiții de viață excepționale. Omul opune intensității nu numai puterea sa de inventivitate, dar și calități morale, de curaj și prudență, presupunînd acceptarea sacrificiului, pentru triumful unei idei.

Am fost, în adolescență, impresionat de faptul, consemnat de istorie, că la înălțarea primului balon în spațiu, unul din

ECOURILE ARTEI

Mișcarea plastică bucurîndu-se de înțelegerea și conștientizarea publicului, de insulțiența salilor de expoziție.

Se spune că nu sînt săli — dar posibilități de expunere mai există încă, unele și drept valorificate cu timiditate. E cazul unei expoziții recente de o reală calitate picturală desigurată în sala Casei Arhitecturii, situată la un pas de Ateneul Român, la doi pași de Muzeul de Artă. În plină circulație și în îndemna oricui. Expoziția a fost interesantă, condițiile de expunere bune, vizitarea ei însă nulă. A trecut neobservată și tot așa s-a stîns: un efort de cîțiva ani nădăd în cele câteva zile strecurate pe neobservate, pentru că dinți-și spațiu, nu s-a făcut și publicitatea necesară.

Autorul mîhnirilor culuse dintr-o sală plină de pelsaje vii, dar goale de vizitatori, e un arhitect pe care iubitorii de frumos i-au mai înțelșit pe firmamentul atelor noastre plastice, Bogdan Gheorghiu. Participanți la mai toate expozițiile anuale, arhitectul-artist s-a prezentat așteptatului public neînțelșit, pînă mai zilele trecute. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereșă să o lege public de un eveniment artistic și un cert act de cultură. Arhitectul și păgubul, acțiunea neîngîșd și devină măcar un factor social de înțelșire. Prelungire firească a planșetelor de lucru și înnoibit cu delicată simțire, sevăletul a avut și reversul unor amărăciuni nemeritate fiind oferită cu multă discreție o sală pe care goazde se țereș

FUNCȚIA ACTIVĂ A CRITICII LITERARE

1

VL. STREINU
Schiță pentru o istorie a criticii românești

2

D. COSTEA
Personalitate și metodă în critică

3

MIHAI UNGHEANU
Consecvența criteriilor

Urmare din pag. 1

Este adevărat că direcția estetică a lui Maiorescu va fi practică până la exces și chiar împotriva lui Maiorescu însuși de Mihail Dragomirescu, al cărui gust, spre deosebire de al maestrului, era deficitar; este adevărat că E. Lovinescu, maestrul criticilor dintre cele două războaie mondiale, în tovarășia căruia mai îneri comilitoni, dacă nu discipoli (Perpessiciu, George Călinescu, Tudor Vianu, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu), va apăra frumosul literar și libertatea lui de evoluție modernă împotriva asaltului turbat al obscurantismului fascist. Și este tot atât de adevărat că influența acestor „spirite libere” ca și, pentru citiva dintre ei, acțiunea lor, durează încă și lucrează asupra timpului prezent, punând în vedere adevărata tradiție a criticii noastre literare.

Dar această tradiție, în perspectivă fidelă, este dublă. Paralel cu direcția estetică, punctul de vedere gherist, scuturarea de dogmatism s-a dezvoltat de asemenea într-o tradiție mereu activă, deși disimulată uneori. Din teoria sociologică a artei și literaturii, generația următoare reține imediat nevoia de a determina științific creația literară. Și dacă factorul de clasă socială s-a schimbat uneori în acela de comunitate națională, concepția determinată n-a subsistat pentru aceasta mai puțin. Sub forme derivate, provenind în mare parte și din scientismul lui H. Taine, Nicolae Iorga o va aplica în ample studii de istorie literară, mult timp totodată, poate prea cu înverșunare, pentru puritatea vieții țărănești, după cum nu va fi absentă nici din activitatea descendentului mai direct G. Ibrăileanu, pentru care însă această clasă rurală își impune, deși încă romantic, realitatea ei nedeghițată idilic Numele criticului „poporanist” face necesară de asemenea observarea că maioricismul și gherismul, în cite unul dintre atributele lor principale, sînt preluate de succesori cu totul neașteptați: gustul estetic și analiza critică trec nu la urmași imediat legitimi, ci se încrucează pe drum, gustul aparînd indiscutabil la antimaioricismul Ibrăileanu, iar analiza la anti-gheristul Dragomirescu.

Al doilea îndemn vine de la înaintași mai recentii Criticii dintre 1920—1940, cărora din motive diferite li s-a zis „estetiști” tocmai fiindcă se opuneau exceselor doctrinare, fie estetice, fie sociologice, au făcut primii pași pe drumul însumării ambelor tradiții. Misturează critici actuale, în perspectivă istorică, este desăvîrșirea sintezei dintre maioricismul și gherismul, începută încă de acum peste treizeci de ani în cultura noastră, ca dovadă sigură a organicității criticii românești. Istoria însăși a spiritului nostru critic conduce înăra generație într-o colo.

CUCERIREA SPAȚIULUI COSMIC

(Urmare din pag. 6)

tări numeroase în acest sens. Nu cred însă că se va face această înlocuire destul de curînd.

Tara noastră nu poate sta în afara preocupărilor privind cunoașterea și exploatarea spațiului cosmic, ea și utilizarea lui în scopuri pacifice. Aceasta, deoarece aceste preocupări sînt de natură să promoveze întreaga dezvoltare științifică și tehnică a unei țări, așa cum s-a dovedit pînă la ora actuală pretutindeni în lume. De aceea, sînt cite se poate de binevenite cuvintele tovarășului secretar general C.C. al P.C.R., Nicolae Ceaușescu, care în cuvîntarea sa din decembrie trecut enumeră problemele spațiului cosmic printre acele ale altor științe funda-

mentale care trebuie să fie cultivate la noi. Țări vecine cu noi și cu posibilități mai mici au realizat acest imperativ al zilei noastre. Spațiul cosmic nu înseamnă numai câmpul cheltilor fantastice, se pot face foarte multe lucruri cu cheltille mai mici și există apoi o colaborare internațională rodnică în acest domeniu. Preocuparea C.N.S.C. de astfel de probleme trebuie să fie salutăta cu entuziasm. De altfel, noi, la Observatorul astronomic din București și celelalte de la Cluj și Timișoara, lucrăm de zece ani în domeniul observării și folosirii științifice a observațiilor sateliților artificiali (în geodezie și geofizică), realizînd pînă la ora actuală un număr de aproape 50 lucrări, unele din ele în colaborare științifică internațională.

DOUĂ PORTRETE ALE LUI G. BACOVIA

(Urmare din pagina 3)

vă-i obînd colaborarea la revista Versuri, devenită mai reviziu, după titlul unei publicații a lui Paul Fort, Versuri și proză. La o vizită prima oară în primăvara anului 1911 la gazda sa din cartierul Palatului Administrativ, în camera mobilată sumar cu un pat de lemn, o masă ovală cu un singur picior și o lampă de gaz cu abajur. Bacovia a cîntat la vioară și din gură compoziții proprii pe versuri de Stefan Petica și a înbîrbît „într-un turec nebun” la dans pe cele două matroane ale casei „împoponate și vîpsite ca pentru zile mari”. Nu era deci pe atunci neuras-

tenic, își făcea bine mîntie versurile pe care, în loc să le scrie singur, le dicta și nu admitea „nici cea mai mică deviere de la sensul și forma inspirațiilor sale”. O parodie la poezia Gri (în prima formă, după sfatul lui Rașcu, Gris, ceea ce provoacă o viață lăstăvășă ca poetul are în cap gris) l-a produs o criză de furie („Mizerabilii, ar fi exclamat el, au oflat că tatu-mea a fost băcan”). Bacovia sîmba escapadele baltice fratimînîndu-se poezii obscuri ale căror versuri le memora de pildă Scrumbla lui Eufrație Calogoniu și contrarînd pe admiratoarele prietenilor prin arătarea lor („Vrei să-ți vezi cu orice chip pe Rașcu?”

Uite-l! — spusese el flicci unui circiarum ce-și imagina pe Rașcu frumos ca Alexandru Theodor Stamatidis. Cultiva de asemenea, și nu numai în versuri, satanismul și din acest motiv se mutase vizavi de murg.

Cei doi poeți s-au revîrșit peste mulți ani la București prin 1930 cînd Rașcu scotea revista Îndreptar, la care Bacovia a colaborat. Prezintă-ți omagiiile cu ocazia sărbătorii sale la S.S.R. Bacovia l-a descurajat, pe el ca și pe alții, printr-un total multism. Această mușchetă cu prilejul sărbătorii din 1956, dar de data aceasta, la despărțire, o întrebare confidențială: „Nu vrei să coborîm la bușet, să luăm un vinșor?” Pușin după aceea, l-a văzut pe catedrală: „Prietenule meu — cu

fata suplă și pămîntie — nu era prea simțitor deosebit de ceea ce fusese cu vreo cîteva luni înainte. Doar bărbat acut și sfredelă parcă eșternitatea, depășind cu mult nivelul trupului închis și ros de suferințe îndelungate.”

Poetul I. M. Rașcu are cuvinte de înaltă prețurie și pentru opera lui Bacovia, evidenti, aici, profesorul țese în devedit. Ediția din 1957 are „destule greșeli de punctuație”, titlul Plumb „redă mai pregnant o anumită atmosferă”; poezia „Nu redă doar un simplu caz patologic”; în Stanje burgeze sînt „avocări și redare de atmosferă numai prin substanțive”, poetul știe „să redea în versuri cu sufliu scurt, parca astmatic, toate nuanțele de sentimente.”

